



**Съпоставително изследване на
службите за съдебна инспекция на
държавите членки на Европейската
мрежа на службите за съдебна
инспекция**

14 декември 2023 г.



Съдържание

СПИСЪК НА ПРЕПОРЪКИТЕ	6
ВЪВЕДЕНИЕ	7
1. СТАТУТИ, ОРГАНИЗАЦИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИНСПЕКЦИИ.....	7
1.1 Различни статuti, но сходни дейности.....	7
1.1.1 Национални инспекционни органи	7
1.1.2 Инспекционни дейности, извършвани съвместно с други институционални органи 8	
1.1.3 Общи или специфични задачи на службите за съдебна инспекция на държавите членки на Европейската мрежа на службите за съдебна инспекция	9
1.2 Състав и организация на инспекционните служби от ЕМССИ.....	9
1.2.1 В Албания — институция с гарантирана от Конституцията независимост, която се отчита само пред Парламента	10
1.2.2 В Белгия — Висш съдебен съвет, чийто състав се основава на езиков и социално-професионален паритет	11
1.2.3 В България, — Инспекторат към Висшия съдебен съвет, който е независим по силата на Конституцията и на Закона за съдебната власт	11
1.2.4 В Испания инспекционната служба е технически орган на Генералния съвет на съдебната власт (ГССВ).	12
1.2.5 Във Франция инспекторатът обединява няколко инспекционни служби и е под прякото ръководство на министъра на правосъдието.	13
1.2.6 В Италия — съдебната администрация има устройствени правомощия по отношение на назначенията и организацията.....	14
1.2.7 В Португалия Висшият съдебен съвет включва множество органи и инспекционна служба.	15
1.2.8 В Румъния инспекторите се назначават след конкурс, организиран от Висшия съдебен съвет.....	15
1.3 ИТ средства (платформа за обмен на данни, използване на видеоконферентна връзка и др.)	15
1.3.1 Цифрови инструменти и тяхното използване	15
1.3.2 Бюджет за цифровизация	16
1.3.3 Обработване на данни	17
Статистика.....	17
Техническо качество на данните	18
Защита на данните	19
2. ПРОВЕРКА НА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО	20
2.1 Видове проверки	20
2.1.1 Естество на видовете проверки	20
Обхват на проверките	20
Предмет на проверките (служби, които могат да бъдат и са обект на проверка) ..	23
2.1.2 Планиране и образуване на проверки	23
2.2 Сходства на инспекционните процедури.....	24
2.2.1 Методически указания	24
Състав на екипа.....	25
Срок 25	
2.2.2 Етапи на проверката	25

2.2.3	Констатации и последващи действия в резултат на проверките на органите и службите	26
	Форма на доклада	26
	Спазване на принципа на състезателност	26
	Утвърждаване на доклада	26
2.3	Оценяване на професионалната дейност на съдиите и прокурорите	27
2.3.1	Европейски и международни стандарти.....	27
2.3.2	Различни органи за оценяване/атестиране и кариерно развитие	28
2.3.3	Условия и периодичност на оценяването	29
2.3.4	Цели, използвани критерии, форми на оценяване.....	34
2.3.5	Средства за защита при оценяването.....	36
2.4	Образуване на дисциплинарни производства, нормативна рамка и последващи действия	37
2.4.1	Компетентна институция.....	37
2.4.2	Образуване на дисциплинарни производства	38
2.4.3	Разследващ екип	39
2.4.4	Приложимите по отношение на инспекторите етични задължения	40
2.4.5	Видове дисциплинарни нарушения и давностният им срок	40
2.4.6	Дисциплинарно производство	41
2.5	Приемане на жалби от граждани	48
3.	Достъп до работа в службите за съдебна инспекция и предлагане на техническо сътрудничество	49
3.1	Процеси на подбор.....	49
3.2	Органи, отговарящи за обучението на инспекторите	49
3.3	Обучение по инспекционни професии	50
3.4	Техническо сътрудничество	51
4.	Комуникация на службите за съдебна инспекция	54
4.1	Организация на комуникационната дейност на службите за съдебна инспекция.....	54
4.2	Публикуване на доклади от проверки и инструменти за разпространение.....	54

Списък на препоръките

Препоръка № 1.	Разработване на обща рамка или на стандартна референтна рамка за етапите на проверката.	26
Препоръка № 2.	Определяне на принципи и обща процесуална рамка за дисциплинарни разследвания, които са съвместими с националното законодателство на различните държави членки.....	48
Препоръка № 3.	Разработване на общо предложение за техническо сътрудничество.	53
Препоръка № 4.	Организиране на регионални конференции за инспекторатите с цел подобряване на развитието и популяризирането на дейностите на ЕМССИ.....	53
Препоръка № 5.	Утвърждаване на френския като работен език и насърчаване на многоезичието при комуникацията, като се дава приоритет на превода на всички езици на членовете на ЕМССИ.	55
Препоръка № 6.	Определяне на контактното лице за всяка държава, за да се създаде мрежа от служители по комуникация на ЕМССИ, и назначаване на служител по комуникациите в офиса на ЕМССИ, който да поддържа връзка с мрежата от служители по комуникация за контакт.	55
Препоръка № 7.	Възлагане на мрежата от служители по комуникацията за контакт да изготвят дематериализиран доклад за дейността, да актуализират документа за представяне на ЕМССИ на цифров носител, който всяка държава да преведе на своя език и да използва при комуникацията си на място.....	55
Препоръка № 8.	Размисъл относно развитието на Интернет пространството и създаване на работна група за комуникация по социалните мрежи.	55

Въведение

Националните контактни точки на Европейската мрежа на службите за съдебна инспекция (ЕМССИ) осъществиха това първо изследване в съответствие с решението на Общото събрание от 17 юни 2022 г.¹

Съгласно възприетата обща методология е следван сравнителен подход, за да се предадат същевременно точно и обобщено особеностите на всяка държава. Разработени са пет въпросника, за да се определят няколко насоки на сравнение: проверки на физически лица, проверки на органи, ИТ средства, комуникация и обучение.

В настоящия доклад е представено обобщение на предоставените на национално ниво отговори на тези въпросници и е приложена таблица по сравнително право, като докладът и таблицата подлежат на развитие във времето. Целта на доклада е да установят общи стандарти на организация и работа при упражняване на задачите по проверка на органите и на физическите лица.

В първата част на доклада са представени статутите, правомощията, органите и ИТ средствата. Механизмите за проверка и оценяване на правораздаването и на съдебните органи ще бъдат последователно обсъдени във втората и третата част. Четвъртата и петата част ще бъдат посветени на преглед на актуалното състояние на дейностите по техническо сътрудничество, извършвани от инспекторатите, на изготвянето на съвместно предлагане на обучение и на комуникацията.

1. Статути, организация и инструменти за инспекции

1.1 Различни статути, но сходни дейности

1.1.1 Национални инспекционни органи

Във всички държави членки на ЕМССИ се предвижда орган за проверка на дейността на органите на съдебната власт - в Конституцията, в специален закон за съдебната власт или в друг обикновен закон, уреждащ неговия състав, работа и правомощия².

В **Италия** и във **Франция** инспекторатът е на пряко подчинение на Министерство на правосъдието. По-специално, Главният инспекторат (*Ispettorato Generale*) е служба за сътрудничество на Министерството на правосъдието на Италия, а *Главният инспекторат на правосъдието* (*l'inspection générale de la justice*) към Пазителя на печата³ във Франция е създаден през 2016 г., за да обедини трите съществуващи преди това министерски инспектората с правомощия по отношение на органите на съдебната власт, на затворническата администрация и на органите в областта на правосъдието за малолетни и непълнолетни лица.

В **Испания** и **Португалия** инспекторатите са в рамките на ръководния орган на съдебната власт (съответно в Генералния съвет на съдебната власт и във Висшия съдебен съвет).

¹ Вж. Протокола от Общото събрание на ЕМССИ от 17 юни 2022 г.

² Вж. сравнителната таблица — точка 1 — приложение №1

³ Министър на правосъдието

В **България** и в **Румъния** съдебните инспекторати са създадени по различен начин към Висшите съдебни съвети, тъй като разполагат с финансова и административна независимост. В **България** съдебният инспекторат е отделен орган, който се състои от главен инспектор и от инспектори, избрани от Народното събрание, като Висшият съдебен съвет не може да се намесва в дейността му, освен за да му възлага проверки извън предвидените в годишната му програма. В **Румъния** съдебният инспекторат работи съгласно принципа на оперативна независимост по отношение на Висшия съдебен съвет, на съдилищата и съответните прокуратури, както и по отношение на други публични органи, като упражнява правомощията си за анализ, проверка и контрол в конкретни области на дейност в съответствие със закона. Правилата за извършване на проверки се одобряват посредством подзаконов акт, издаден от главния инспектор, който е ръководител на инспектората⁴.

В **Белгия** Висшият съдебен съвет упражнява външен контрол⁵ върху съдебните органи, докато колегията на съдилищата и колегията на Главния прокурор отговарят за вътрешния контрол на съдебните органи.

И накрая в **Албания**, в резултат на сериозна реформа на съдебната система, започнала през юли 2016 г., Висшият инспекторат на правосъдието е уреден в Конституцията като публичноправно юридическо лице със самостоятелен бюджет (в рамките на държавния бюджет), приет от Народното събрание⁶, което също така взема решения относно организацията, структурата и броя на служителите на инспекционната служба по предложение на Висшия инспектор на правосъдието.

1.1.2 *Инспекционни дейности, извършвани съвместно с други институционални органи*

Степента на съвместната работа е различна в зависимост от правомощията на националната инспекционна служба. Така например във **Франция** Главният инспекторат на правосъдието, който отговаря за проверките на затворите, извършва такива само при поискване или в допълнение на вътрешните проверки, извършвани от националните или междурегионалните дирекции на държавата.

Франция работи съвместно с инспекционни органи на други министерства в рамките на междуведомствени инспекционни проверки. И **Испания** извършва съвместни проверки с други органи с инспекционни правомощия, като например проверка на прокурори по въпросите на семейното право и дееспособността, и Агенцията за защита на данните.

В повечето страни специализираните съдебни инспекционни служби епизодично извършват съвместна дейност, свързана с проверка на организацията, функционирането и дейността на органите на съдебната власт в областта на бюджетния и счетоводния контрол⁷. Такава съвместна дейност се осъществява и с независими съдебни инстанции, като комисаря по надзора на държавната служба в **Албания** или сметните палати в **Албания**, **Испания**, **Франция** и **Португалия**. В **България** ИВСС не извършва съвместни проверки с други органи на съдебната власт или с органи извън нея, и не притежава правомощия, свързани с контрола на финансовите средства на органите на съдебната власт. Инспекторатът към Висшия съдебен съвет извършва независими проверки на съдилищата, прокуратурата и следствените органи.

⁴ Считано от 16 декември 2022, Закон № 305/2022 предвижда, че правилата за извършване на инспекционни дейности се одобряват с подзаконов акт от Висшия съдебен съвет по предложение на главния инспектор.

⁵ Външният контрол се упражнява от независима институция на съдебната власт (ВСС) и има за цел да подобри функционирането на съдебната власт, докато вътрешният контрол се извършва от съдебните органи и има за цел да гарантира правилното функциониране на съответния орган (Напр. процес на оценяване, спазване на дисциплина, наблюдение на движението на делата с цел откриване на забавяне...).

⁶ Висшият инспектор е независима институция (член 147/d от Конституцията на Албания).

⁷ Вж. сравнителната таблица — точка 4 — Приложение №1

В **Португалия** има редица други специализирани органи с ограничени правомощия като Висшия съвет на административните и данъчните съдилища, Висшия съвет на прокуратурата или Съвета на мировите съдилища. Висшият съдебен съвет участва в проверката и наблюдението на управлението на обикновените съдилища.

Във **Франция** на административните ръководители на апелативните съдилища [бел. ръководителите на съдиите и на прокурорите към съответния апелативен съд] се възлагат - от съответните съдебна и прокурорска колегия на Висшия съдебен съвет по силата Кодекса за съдебната организация - правомощия за извършване на проверки на дейността на органите на съдебната власт [бел. пр. в техния съдебен район].

1.1.3 **Общи или специфични задачи на службите за съдебна инспекция на държавите членки на Европейската мрежа на службите за съдебна инспекция**

Така че е възможно да се определят общите специфични характеристики на членовете на ЕМССИ, сред които на първо място е необходимостта от институционална, функционална и оперативна независимост.

В този смисъл, в зависимост от страните, инспекционните дейности могат да се отнасят изключително до кариерата на съдиите и до дисциплинарните разследвания (**Португалия**) или да ги изключват (**Испания**). По принцип общото в дейностите на членовете на ЕМССИ е свързано при всички от тях със съдебните дейности⁸ (спазване на сроковете, прилагане на законите и подзаконовите актове), етичните и професионалните задължения на упражняващите юридическите професии⁹ (честност, спазване на водещите принципи на процеса), или дисциплината на съдиите и/или на прокурорите (**Франция, Италия и Румъния**). В **Португалия** Висшият съдебен съвет извършва като цяло тези дейности, като неговата инспекционната служба отговаря за назначаването, оценяването, заслугите и дисциплината на съдиите. В **Испания** дисциплинарното разследване не е поверено на инспектората, а на Генералният съвет на съдебната власт (CGPJ), който упражнява това правомощие посредством фигурата на *Организатора на дисциплинарната дейност*. Оценяването на магистратите, т. е. „атестирането“ в **България**, се извършва от върховния кадрови и административен орган на съдебната власт — Висшия съдебен съвет. Във **Франция** контролните правомощия на *Главния инспекторат* на правосъдието обхващат всички институции и служби, които са към министъра на правосъдието (**Франция**)¹⁰.

И накрая, дейността по оценяване на европейските публични политики от името на ЕС вече се практикува обикновено от всички държави.

1.2 Състав и организация на инспекционните служби от ЕМССИ

Общият състав на инспекторатите на държавите членки на ЕМССИ включва от 10 до 130 човека. Също така организацията им може да се различава, като включва различни структури с различен мащаб в зависимост от държавите¹¹.

⁸ В **Испания** проверката, свързана с прилагането и тълкуването на законите и подзаконовите актове от страна на съдиите, представлява нарушение на независимостта на съдебната власт и следователно ограничава упражняването на правомощията на инспекционните служби.

⁹ В **Испания** инспекционната служба не проверява етичното поведение на съдиите, а само изпълнението на техните съдебни задължения.

¹⁰ Във **Франция** специален отдел на *Главния инспекторат на правосъдието* провежда вътрешни проверки за цялото министерство, с изключение на затворническата администрация, за която отговаря специална служба за вътрешен контрол.

¹¹ Вж. схемите на организационната структура Приложение №1

1.2.1 В Албания — институция с гарантирана от Конституцията независимост, която се отчита само пред Парламента

Националният инспекционен орган е „монократична“ институция, олицетворявана от „Висш инспектор на правосъдието (ВИП)“. Той се избира с мнозинство от три пети от всички народни представители¹² за период от девет години без право на преизбиране от средите на изтъкнати юристи с най-малко 15 години професионален опит и с безупречен морален и професионален интегритет. Съветът за съдебни назначения следва прозрачна и публична процедура, в резултат на която се изготвя класиране на всички кандидати.

Висшият инспектор на правосъдието има статут на съдия в Касационен съд. Той е ръководител на институцията и изпълнява задълженията си напълно независимо. Законът предвижда санкции за всяка пряка или непряка намеса в дейностите на инспектора, свързани с проверка на жалби, дисциплинарно разследване и инспекция, както и по отношение на всеки конкретен въпрос.

Висшият инспектор на правосъдието изпълнява възложените му от Конституцията и закона правомощия, като създава организационна структура, която включва кабинет, отдели и дирекции.

Кабинетът на Висшия инспектор на правосъдието се състои от съветници, чиято основна дейност е да подпомагат пряко Висшия инспектор на правосъдието при изпълнението на длъжностните си задължения, предвидени в Закон № 115/2016 за ръководните органи на съдебната система (с изменения), закон № 96/2016 за статута на магистрите в Република Албания (с изменения), както и други закони или подзаконови актове.¹³

Отделът на инспекторите осъществява дейността си в съответствие с разпоредбите на действащото законодателство относно статута на съдиите и прокурорите в Република Албания и с тези на законодателството, свързано с ръководните органи в съдебната система.

Отделът на заместник-инспекторите оказва подкрепа на отдела на инспекторите във фазата преди разследването и след провеждането на дисциплинарното производство.

Дирекция „Изготвяне на актове и правно обслужване“ играе ключова роля при подготвянето на законовата рамка за дейността на Висшия инспектор на правосъдието, общия анализ, докладите и институционалните становища.

Дирекция „Анализ и стандарти“ извършва анализи и изследвания с оглед стандартизиране на работния процес във всяка структура чрез разработване на вътрешни наръчници и специфични стандарти. По този начин дирекцията допринася за определянето, актуализирането и анализирането на показателите с цел подобряване на ефективността и намаляване на рисковете, които биха повлияли на резултатността на институцията.

Дирекцията „Икономически и спомагателни дейности“ осъществява спомагателна дейност в областта на финансите, човешките ресурси, покупките и протокола и подпомага другите административни служби. Дирекцията предоставя и правна помощ на лицата, които желаят да подадат жалба до Висшия инспектор на правосъдието.

Службата на Висшия инспектор на правосъдието включва два инспекционни отдела:

- отделът на инспекторите, съставен от 20 инспектори, половината от които имат статут на магистрати;

¹² Решение на Народното събрание :

<http://www.parliament.al:5000/Files/20200124111759vendim%20nr%20%202%20dt%20%2020%201%202020.pdf>

¹³ Вътрешен правилник за организацията и функционирането на институцията на Висшия инспектор на правосъдието, членове 27, 28, 29 27, 28, 29 <https://ild.al/wp-content/uploads/2022/07/Rregullore-e-brendshme-e-perditesuar.pdf>

- отделът на заместник-инспекторите, съставен от 23 юристи с най-малко 10 години опит.

1.2.2 В Белгия — Висш съдебен съвет, чийто състав се основава на езиков и социално-професионален паритет

Висшият съдебен съвет в Белгия се състои от 44 членове, както следва:

— 11 френскоезични магистрати, избрани от техните колеги, и 11 френскоезични членове, които не притежават статут на магистрати и са определени от Сената с мнозинство от 2/3;

— 11 нидерландскоезични магистрати, избрани от техните колеги, и 11 нидерландскоезични членове, които не притежават статут на магистрати и са определени от Сената с мнозинство от 2/3.

Всяка една от двете езикови колегии включва най-малко четирима членове от всеки пол и най-малко:

- 4-ма адвокати;
- 3-ма университетски преподаватели или преподаватели във висше училище;
- 4-ма представители на гражданското общество (журналист, психолог, одитор и др.).

Мандатът е четири години, с възможност за еднократно подновяване.

Белгийският висш съдебен съвет включва две комисии: комисия за назначаване и номиниране и комисия за становища и разследване.

Комисията за назначаване и номиниране се състои от 14 членове, половината от които имат статут на магистрати. Всяка езикова колегия (нидерландскоезична/френскоезична) има своя комисия. Заедно те съставляват Комисията за назначаване и номиниране. Същата отговаря за конкурсите за магистрати, за представянето на кандидати за назначаване или за номиниране. Може също така да отправя инструкции, свързани с обучението на магистрати и стажанти в института за обучение на магистрати.

Комисията по становища и разследвания се подразделя на три комисии, едната от които е френскоезична (CAE), а другата — нидерландскоезична (AOC), като всяка една от тях се състои от четирима магистрати и от четирима служители без статут на магистрати и отговаря за разглеждането на жалби в съответните им езикови колегии. Третата комисия (CAER) се състои от 16 лица (AER/VAOC) и отговаря за изготвянето на становища и предложения, свързани с функционирането на съдилищата и прокуратурата, както и с разследванията и проверките на тези органи.

1.2.3 В България — Инспекторат към Висшия съдебен съвет, който е независим по силата на Конституцията и на Закона за съдебната власт

В структурно отношение Инспекторатът към Висшия съдебен съвет (ИБСС) е създаден като част от конституционната рамка на съдебната власт.

Инспекторатът е колегиален орган, съставен от един главен инспектор и десет инспектори.

Условията, редът за избор и освобождаване от длъжност на главния инспектор и инспекторите, както и организацията и дейността на Инспектората, са уредени в Конституцията (член 132а) и в глава трета (чл. 40 — чл. 60) от Закона за съдебната власт.

Главният инспектор и инспекторите се избират отделно от Народното събрание с мнозинство от две трети от народните представители.

Мандатът на главния инспектор е пет години, а този на инспекторите - четири години. Те могат да бъдат преизбирани на същата длъжност само за още един мандат.

Главният инспектор и инспекторите се избират от средите на магистратите — съдии, прокурори и следователи — и други юристи с високи професионални и нравствени качества, съгласно критериите, предвидени в Закона за съдебната власт и условие за юридически стаж от най-малко 15 години за главния инспектор и най-малко 12 години за инспекторите, както и специфичен стаж като магистрат, придобит по време на професионалната им дейност.

При осъществяване на дейността си главният инспектор и инспекторите се подпомагат от обща администрация и експерти, участващи в инспекционните състави.

Главният инспектор осъществява общо организационно и методическо ръководство на дейността на Инспектората. Представява Инспектората, разпорежда се със средствата по бюджета, осъществява контрол върху дейността на инспекторите, сключва и прекратява трудовите договори с експертите и служителите от администрацията, организира повишаване на квалификацията на инспекторите и на администрацията на органа. Инспекторите осъществяват проверки и ръководят състави, като главният инспектор може също да участва заедно с тях в проверките.

Служителите в администрацията на ИВСС са организирани в обща и специализирана администрация. Администрацията на Инспектората се ръководи от главен секретар на пряко подчинение на главния инспектор. Финансовият контролор и служителят по сигурност на информацията са на пряко подчинение на главния инспектор.

Общата администрация се състои от дирекция „Административна дейност“, дирекция „Правно обслужване, връзки с обществеността и човешки ресурси“, дирекция „Бюджет и финанси“ и дирекция „Компютърно-информационна сигурност“.

Специализираната администрация се състои от експерти, които се разпределят в пет звена в съответствие с правомощията на ИВСС. За експерти се назначават лица с висше юридическо или икономическо образование с не по-малко от 5 години стаж [по съответната специалност] след провеждане на конкурс.

1.2.4 В Испания инспекционната служба е технически орган на Генералния съвет на съдебната власт (ГССВ).

Испанската конституция и устройственият закон за съдебната власт (УЗСВ) предвиждат, че ГССВ осъществява инспекционна дейност и висш контрол над всички съдилища посредством проверка и контрол на функционирането на правораздаването, както и надзор и координация на обичайната инспекционна дейност на председателите и на колегиите на съдилищата (член 176, параграф 1 от УЗСВ).

В изпълнение на инспекционните си правомощия Генералният съдебен съвет разполага с технически орган — инспекционна служба, която под ръководството на Постоянна комисия осъществява проверка и наблюдение на дейността на органите на съдебната власт, като извършва дейности и посещения, разпоредени от Генералния съвет на съдебната власт, без да се засяга компетентността на ръководните органи на съдилищата.¹⁴

Инспекционната служба се състои от 66 служители (54 в ръководните органи и инспекционните звена и 12 в сектор „Съдебна статистика“).

Организационната структура на Инспекционната служба е следната:

¹⁴ От 2014 г. насам инспекционната служба не е разполагала с дисциплинарни правомощия.

- **Ръководител на инспекционната служба** Включва ръководител (съдия от Касационния съд или съдия с повече от 25 години стаж като магистрат), съдия и съдия-докладчик, назначен към ръководителя на службата. От своя страна те образуват централния инспекционен отдел.
- **Пет инспекционни отдела**, организирани по съдилищата и ръководени от делегиран инспектор (координатор на отдела) и от съдия-докладчик, и включващи в състава си съдии (17) и съдебни секретари (13).
- **Сектор „Съдебна статистика“**: ръководена от началник на сектор и зонален началник.
- Ръководителят на инспекционната служба, инспекционните отдели и сектор „Съдебна статистика“ разполагат с помощен **административен персонал** (държавни служители, принадлежащи на различни органи или нива на администрацията в системата на правосъдието или на администрацията на други публични органи).

Схемите на организационната структура на инспекционните служби, които представят ясно тяхната организация и числеността на техния персонал, са на разположение в приложението¹⁵.

1.2.5 Във Франция инспекторатът обединява няколко инспекционни служби и е под прякото ръководство на министъра на правосъдието.

Главният съдебен инспекторат във **Франция** се състои от приблизително 90 главни инспектори, инспектори и служители. Те се назначават от средите на магистратите, директорите, ръководителите на съдебните секретариати, на администрацията на затворите и на службите за съдебната закрила на младите.

В него се назначават и служители, притежаващи нови умения и експертен опит от различни области на компетентност, като например държавни експерти от други министерства, икономисти, статистици.

Подборът на състава на Главния съдебен инспекторат се извършва след предварителна селекция на кандидати, извършена от ръководителя на Главния съдебен инспекторат. Процедурата по утвърждаване на тези кандидатури е в процес на реформа и ще бъде поверена на ведомствена комисия по подбора.

Главният съдебен инспекторат е организиран в съответствие с целите, определени от министъра на правосъдието и пазител на печата.

Ръководството на Главния съдебен инспекторат разполага с администрация, която се състои от 15 служители, разпределени в различни отдели, по-специално отдел „Документация“, отдел „Изследвания и статистика“ (SDES), отдел „Доклади“ (BDR), отдел „Човешки ресурси, бюджет, логистика и приемна“, както и с личен секретариат и шофьори. Всички тези отдели допринасят за ежедневната организация и оптимизиране на процесите на управление на Главния съдебен инспекторат.

Те имат подпомагащи функции, свързани както с логистичния аспект на пътуванията, така и с оформянето на писмените документи, като също така предоставят експертен опит относно статистическия анализ на данните, събрани в резултат от разследванията, и разработването на средства и въпросници, необходими за изпълнението на задачите на Инспектората.

Следните три комитета гарантират вътрешното управление и функционирането на Главния съдебен инспекторат:

- **Ръководен комитет в ограничен състав (CODIR R):**

¹⁵ Приложение №1

Оперативен орган под ръководството на началника на инспектората, който гарантира плавното протичане на дейността и заседава ежеседмично;

Състои се от главния инспектор, неговия заместник, главния секретар и заместник-главния секретар, началника на кабинета и завеждащия комуникациите.

▪ **Ръководен комитет в разширен състав (CODIR E):**

Също така под ръководството на ръководителя на инспекцията той отговаря за цялостното стратегическо управление и заседава на всеки шест седмици.

Включва и главните инспектори, ръководители на отдели и състави на проверки, представители на административната служба и определени представители на инспекторската колегия.

Определя главните насоки на работа на инспектората и общата стратегия.

▪ **Партньорски комитет (CoPAIRS)**

Състои се от 12 членове с мандат от три години с право на подновяване. Отговаря за последователността и качеството на изготвяните документи (доклади, насоки и методически ръководства). Служи за еталон при изпълнението на задачите на инспектората, като целта е да допринесе за подобряването и развитието на екипната работа, да предоставя съвети и да обезпечава проверките. Обсъжда и участва в изготвянето на доктрината на Главния съдебен инспекторат по отношение на професионалната етика, спазването на препоръките, методите на работа и качеството. Заседава всяка седмица в понеделник.

1.2.6 В Италия — съдебната администрация има устройствени правомощия по отношение на назначенията и организацията

Главният инспекторат в **Италия** има следния личен състав:

— 21 магистрати (началник, заместник-началник и 19 магистрати от прокуратурата и от съдилищата, 7 от които имат най-малко 20 години трудов стаж като ръководители на главен инспекторат, а 12 от тях - най-малко 13 години трудов стаж в качеството на главен инспектор), назначени към Министерството на правосъдието с административни правомощия, извън устройствената роля на съдебната власт, съгласно член 196 от Закона за съдебната власт и правомощията на съдиите.

Магистратите-инспектори могат да упражняват функциите на заместник-прокурори и/или на съдии, като и в двата случая принадлежат към един и същ вид съдилища.

- 36 административни служители с инспекторски функции;
- 18 административни директори с инспекторски функции;
- 58 вътрешни административни служители.

Всички служители на главния инспекторат са в структурата на съдебната администрация. Инспекторските правомощия се предоставят с постановление на министъра на правосъдието.

По този начин Главният инспекторат, като изключим ръководителя на инспектората и заместник-ръководителя, магистратите-инспектори и административните служители, изпълняващи инспекционни функции, има следната вътрешна структура: административен служител, секретариати на ръководителя и на заместник-ръководителя, служба за научни изследвания и иновации, отдел „Техническа поддръжка в областта на информационните технологии“, финансов отдел, инспекционен отдел, статистически отдел, отдел „Човешки ресурси и протокол“.

1.2.7 В Португалия Висшият съдебен съвет включва множество органи и инспекционна служба.

Висшият съдебен съвет на **Португалия** се състои от председател, който изпълнява и функциите на председател на Върховния съд, двама членове, назначени от президента на Републиката, седем членове, избрани от Народното събрание на Републиката, и седем членове, избрани от магистратите-съдии (един съдия във Върховния съд, който е заместник-председател, двама съдии от апелативните съдилища и четирима съдии от първоинстанционни съдилища, по един предложен от всеки съдебен район).

Член на Висшия съдебен съвет е и секретарят-съдия, назначен от средите на съдиите по право и чиито задължения са сходни с тези на генерален директор.

Висшият съдебен съвет притежава и **колегиални органи за вземане на решения** (Пленарен съвет, Постоянен съвет и Административен съвет), **колегиални координационни органи** (по дисциплинарни въпроси, за надзор и за връзка с окръжните отделения и отделенията по общи въпроси, включени в Постоянния съвет) и **ръководни органи** (председател, заместник-председател и съдия-секретар).

В структурата на ВСС е включена и „**инспекционна служба**“, ръководена и координирана от неговия председател, който делегира това правомощие на заместник-председателя. По предложение на председателя на ВСС се назначава инспектор-координатор, който подпомага координацията на дейността на инспекционната служба.

1.2.8 В Румъния инспекторите се назначават след конкурс, организиран от Висшия съдебен съвет

Националният инспекционен орган се състои от магистрати, в това число 39 съдии (съдебни инспектори), 22 прокурори (съдебни инспектори), както и от държавни служители, които не са магистрати.

Те се назначават за срок от три години, с право на еднократно подновяване за същия период, след успешното представяне на конкурс, който съгласно Закона от 16 декември 2022¹⁶ се организира от Висшия съдебен съвет посредством Националния институт за магистрати.

Те се избират от средите на съдиите и прокурорите с най-малко 10-годишен стаж в съдебната система, които са изпълнявали ефективно задълженията си в съда, в който работят, като последната им оценка от атестирането трябва да е „много добър“.

1.3 ИТ средства (платформа за обмен на данни, използване на видеоконферентна връзка и др.)

1.3.1 Цифрови инструменти и тяхното използване

ИТ инструментите и офис инструментите, с които разполагат инспекторите, са в общи линии идентични при всички членове на Европейската мрежа на съдебните инспекционни служби. Всички инспектори разполагат с компютри (настолни и преносими¹⁷) и понякога с мобилни телефони (**Белгия, България, Франция, Португалия, Румъния**). Използването на лични средства остава несъмнено възможно при спазване на определени ограничения, като това ясно е разрешено в **Испания** (телефони и таблети)¹⁸. **Френските** инспектори разполагат с мобилни телефони с гарантирано ниво на сигурност.

¹⁶ Закон от 16 декември 2022 г. за реформа на Висшия съдебен съвет на Румъния

¹⁷ Френските инспектори разполагат само с лаптопи.

¹⁸ Мобилният телефон на ръководителя на инспектората обаче му се предоставя от Висшия съдебен съвет.

Всички тези средства се използват, разбира се, за комуникация (имейли, видеоконферентна връзка), за достъп до и обмен на информация, която е необходима за изпълнението на задачите на инспекторите. Между инспекционните служби се наблюдават разлики по отношение на методите за достъп и средствата, използвани за този обмен (софтуер, бази данни). За осъществяването на видеоконферентната връзка се използват една или повече външни мрежи (Microsoft Teams, Cisco Web, Zoom ... **(Испания, Италия, Португалия)**) или вътрешни ведомствени или междуправителствени мрежи чрез свободни софтуерни продукти **(Франция)** и на виртуална частна мрежа **(Франция, Италия)**.

Някои инспекторати имат възможност за достъп до различни вътрешни и външни бази данни **(България, Испания)**. Що се отнася до общата правна информация, някои инспекторати имат достъп до основните частни бази данни със съдебна практика и правна доктрина¹⁹ **(Испания, Франция)**. В **Италия** е предоставен достъп до базата данни на Касационния съд, която съдържа съдебна практика по наказателни, граждански и дисциплинарни дела, както и до базата данни на Конституционния съд. Що се отнася до вътрешна информация, категориите информация, с която разполагат инспекторите, зависят от националните правила за поверителност, както и от степента на напредък в развитието на информационните технологии, позволяващи такъв достъп²⁰.

Повечето инспекторати имат специален достъп до базите данни на съдебната система на своята държава²¹. Този достъп изисква някаква форма на централизиране на информацията и/или стандарти за предоставянето ѝ²², за да се даде възможност за събиране на определени съдебни данни и по-специално за улесняване на достъпа до съдебна статистика. В **България** тази функция се изпълнява от единната информационна система на съдилищата, което е възможно и в други държави **(Белгия, България, Испания, Франция, Италия, Португалия, Румъния)**.

В допълнение към достъпа до статистически данни и при условие че е въведена информационна система, която позволява това²³, на упълномощени лица или субекти може да бъде предоставен пряк достъп до дадено дело по електронен път **(България, Испания, Италия, Португалия, Румъния)**.

1.3.2 Бюджет за цифровизация

Всички инспекторати, които членуват в ЕМССИ, се подпомагат от министерска служба, която се занимава само с техническите въпроси на правораздаването²⁴, или, в зависимост от случая, съвместно с междуправителствен отдел **(Албания, Белгия, Франция, Италия, Португалия)**, регионален отдел **(Белгия, Испания²⁵)** и/или на функционално ниво (в **Румъния** с организацията на системите на прокуратурата се занимава Върховна касационна прокуратурата). Тези национални различия затрудняват точното сравнение на бюджетите за цифровизация.

¹⁹ Lexis-Nexis, Westlaw, La ley digital, Tirant on line, Lefebvre-El Derecho, Dalloz, Lamy, Cendoj, и т.н..

²⁰ Вж. по-долу.

²¹ Или поне на ведомствен или правителствен орган, който да може да позволи такъв достъп на по-късен етап **(Албания)**.

²² Например стандартите на национален технически комитет за администриране на електронното правосъдие (Испанския технически орган за администриране на електронното правосъдие, **Испания**).

²³ Вж. CITIUS, проект за дематериализиране на делата в съдилищата, разработен от **португалското** министерство на правосъдието.

²⁴ Албания: Център за информационни технологии за съдебната система.

Белгия: Служба за управление на информационните и комуникационните технологии на Федералната публична служба (Министерство на правосъдието).

България: ВСС и Министерство на правосъдието.

Испания: национален технически комитет за управление на електронното правосъдие (Испански технически комитет за управление на електронното правосъдие (СТЕАЕ)).

Франция: служба по цифровизация (SNUM) на Министерството на правосъдието.

Италия: Отдел по цифровия преход в областта на правосъдието, статистическия анализ и политиката на сближаване.

В Испания средствата за функционирането на инспектората се поемат от бюджета на Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ). Докато тези за съдилищата се осигуряват от Министерството на правосъдието и автономните области, чиито правомощия са били прехвърлени.

Предоставянето на съдилищата на информационни средства и на софтуер за обработка на данни от страна на Министерството на правосъдието е свързано с разходи, които естествено определят последващия достъп на различните инспекционни служби до данни. В област, в която технологиите се развиват бързо, към разходите за материали и разработване на информационни продукти, се добавят и разходи за поддръжка и актуализации²⁶.

1.3.3 Обработка на данни

В службите на членовете на ЕМССИ при обработката на данните се спазват технически и правни стандарти, които се разработват или въвеждат от различните компетентни отдели.

Статистика

Испания възлага на Националната комисия по съдебна статистика правомощието да одобрява общите и специфични статистически планове в областта на правораздаването, както и това да определя единни и обвързващи критерии за всички относно получаването, обработката, предаването и използването на статистически данни от испанската съдебна система. Подобен е подходът във **Франция**, където поддирекция „Статистика и изследвания“ на Министерството на правосъдието, в качеството си на звено на Националната публична статистическа служба, разработва, изготвя, промотира и разпространява статистическата информация на министерството. Такава е организацията и в **Италия**, където генерална дирекция „Статистика и организационен анализ“ (DGSTAT)²⁷, в качеството си на звено на отдела по цифровия преход в правосъдието, статистическия анализ и политиките на сближаване, е също така служба на Националната статистическа система (SISTAN). В **Португалия** генерална дирекция „Политика на правосъдието“ (DGPJ) отговаря за планирането, координацията и оценката на политиките в областта на правосъдието, както и за събирането, обработката и разпространението на статистическа информация, свързана с правосъдието.

Висшият съдебен съвет на Испания разполага с отдел за съдебна статистика, която е част от структурата на инспекционната служба, като същото важи и за Висшия съдебен съвет във Франция, както и за Белгия, където съдийската колегията и прокурорската колегия имат служби, които отговарят за статистическите проекти, свързани с дейността на съдилищата и прокуратурите.

Португалия: Институт за финансово управление и благоустройство на правосъдието, IP (IGFEJ).

Румъния: Министерство на правосъдието - относно информационната система, използвана от съдилищата, и Върховна касационна прокуратура-относно системата, използвана от прокуратурите.

²⁵ В Испания в проверките не участват други министерски органи; проверки могат да се извършват само съвместно от Инспектората и Данъчния инспекторат (инспекторат на прокуратурите), както и от Инспектората и Агенцията за защита на данните, всеки в рамките на своята компетентност.

²⁶ Например изкуственият интелект би могъл да бъде бъдеща възможност за обработка на съдебна информация.

²⁷ Генералната дирекция насърчава единството, ефективността и качеството на статистическата система на министерството; отговаря за ръководството, координацията и техническата помощ по отношение на дейностите на министерството по изготвяне, обработка и разпространение на статистическа информация; в сътрудничество с отдел „Автоматизирани информационни системи“ (DGSIA) разработва методи за събиране и извличане на данни, развива и управлява ИТ инфраструктурата за събиране, съхранение и управление на данни, както и разработва за статистически цели информационните системи на министерството, с които се управляват съдебните и административните дейности; осъществява пряко наблюдение на дейността по събиране, контрол, обработка и разпространение на данни, свързани със съдебните дейности по граждански и наказателни дела на съдебните органи; осъществява дейности за наблюдение на резултатността на работата на съдебните органи и за проучване на факторите, влияещи върху тяхното функциониране, анализа на тяхната организация и на процесуалните им правила.

Техническо качество на данните

В **Албания** центърът по информационни технологии в системата на правосъдието (QTI)²⁸ отговаря за установяването на стандарти и политики²⁹ за съдебната система с цел осигуряване на ефективното функциониране на (материалните и софтуерните) системи и удовлетворяване на потребностите на органите на съдебната система. Органите на съдебната система са Висшият съдебен съвет, Висшият съвет на прокуратурата, всички съдилища, определени със закон, включително специализираните съдилища за борба с корупцията и организираната престъпност, всички прокуратури, определени със закон, включително специализираната прокуратура за борба с корупцията и организираната престъпност, Висшият инспектор на правосъдието и училището за магистрати.

В **България** Висшият съдебен съвет одобрява внедряването на специализиран софтуер в органите на съдебната власт, включително и въвеждането на Единна информационна система на съдилищата (ЕИСС). ЕИСС е система, която дава възможност за висококачествено управление на делата по електронен път, значително оптимизира работата на съдилищата и допринася за реализацията на ефективно електронно правосъдие.

В **Испания** контролът на качеството на данните, въведени в системите за управление на производствата³⁰, зависи от съдилищата, които трябва да ги регистрират и обработват. Министерството на правосъдието и автономните области, на които са делегирани правомощия в областта на правосъдието, притежават собствеността на софтуерните продукти на съдилищата, отговарят за техническо им приложение и поддръжка. Въпреки това Националният технически комитет за електронна съдебна администрация (СТЕАЕ) отговаря за определянето на стандартите и, наред с другото, на филтрите, които свеждат до минимум въвеждането на неверни данни. По-централизираното френско Министерство на правосъдието разполага със службата по цифровизация в рамките на Главния секретариат (SNUM), която отговаря за разработването на ИТ приложения, тяхното техническо прилагане и поддръжка. В това си качество службата по цифровизация (SNUM) участва в предварителните проучвания на дирекциите на министерството и на службите, които възлагат изпълнението на проекти.

И в **Италия** Генерална дирекция „Автоматизирани информационни системи“ (DGSIA) извършва, именно³¹ в своя отдел по цифров преход в областта на правосъдието, статистически анализ и политики на сближаване, постоянна научноизследователска и развойна дейност, насочена към идентифициране на съвременни технологии и инфраструктури, прилагани в областта на правосъдието, както и свързана с поддръжка и актуализиране на съществуващите системи.

В **Румъния** голяма част от информацията, съдържаща се в приложението ECRIS, също е публикувана на портала на съдилищата. Софтуерът генерира национален единен номер на делото, призовките, списъците със съдебни заседания, уведомленията и другите документи, необходими за функционирането на съдилищата; на случаен принцип разпределя делата между съставите на съдебните колегии, позволява достъп до различни местни доклади, предава данни от делата в съответствие с движението им между съдилищата, съдържа общия регистър на всеки съд в електронна форма, както и други регистри, и автоматично експортира в съдебния портал данни, свързани с делата, страните по споровете, предметите на делата и срокове, за да се осигури достъп на гражданите до тях.

²⁸ Центърът по информационни технологии (QTI) не разполага с пряк достъп до информационните системи на органите в системата на правосъдието, съгласно правилата на общите държавни политики, свързани с информационната система.

²⁹ Вж. по-долу относно защитата на личните данни.

³⁰ Тези администрации използват 7 различни системи за управление на съдебни дела с различни технологии, включително съхранение в бази данни Oracle и SQL server, сървърите Unix и Windows NT. Само автономната област на Канарските острови използва свободен софтуер за своите офис продукти.

³¹ Цитирано по-горе.

По силата на румънското законодателство всички дела пред съдилищата са публични. Има някои изключения в зависимост от предмета на спора (напр. малолетни и непълнолетни лица, заявления за издирване, заявления за задържане), които не са публични или публично достъпни.

Преписките във фазата на наказателното производство не са публични и свързаните с тях данни се предоставят в съответствие със Закона за достъп до информация от обществен интерес, при зачитане на презумпцията за невиновност и на разпоредбите за защита на личните данни.

В същото време целесъобразната съдебна практика на всеки съд се публикува на портала на съдилищата и на сайта на ВКС (извлечения от решения със заличени лични данни). При много съдилища съществува и възможност страните и техните адвокати да имат достъп до системата ECRIS чрез потребителско име и парола.

Защита на данните

По отношение на държавите членки на Европейския съюз се прилагат Регламент (ЕС) 2016/679 относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни³² и Директива 2016/680 относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни³³, така както е транспонирана в различните страни. От своя страна **Албания** разполага с комисар по правото на информация и защита на личните данни — отговорен и независим орган, който в съответствие със закона осъществява надзор и контрол по въпросите, свързани със защитата на личните данни и правото на информация при зачитане и гарантиране на основните права и свободи на човека. В **България** съществуват два органа, които контролират обработването на лични данни — Инспекторатът към Висшия съдебен съвет и Комисията за защита на личните данни. Що се отнася до спазването на изискванията за защита на личните данни при съдебни/репресивни дейности от страна на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи, надзорът се осъществява единствено от Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИБСС).

В **Румъния** националният контролен орган за обработването на лични данни (*Autoritatea națională de supraveghere a prelucrării datelor cu caracter personal*) е правителствен орган, който притежава пълна компетентност по отношение на защитата на личните данни. Жалбите до *Autoritatea națională de supraveghere a prelucrării datelor cu caracter personal* трябва да се подават в писмен вид, на румънски или на английски език, в съответствие с условията, предвидени в ОРЗД, в други приложими правни разпоредби, както и в това производство. Жалбите могат да бъдат подавани до Общия секретариат на *Autoritatea națională de supraveghere a prelucrării datelor cu caracter personal* (ANSPDCP) или могат да бъдат изпращани по пощата, включително по електронна поща, или чрез електронния формуляр, достъпен на сайта на ANSPDCP.

³² Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (Текст от значение за ЕИП).

³³ Директива (ЕС) 2016/680 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяването, разследването, разкриването или наказателното преследване на престъпления или изпълнението на наказания и относно свободното движение на такива данни, и за отмяна на Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета.

В Италия министерството на правосъдието посочва в циркулярно писмо № 21611.У от 27.6.2018 г. относно собствеността върху данните, че *„всички обработвани данни, свързани с административната дейност, извършвана в съдебните служби, трябва да са собственост на тази администрация“, както и че „[...] съгласно разпоредбата на член 4 съдебните данни са собственост на съдебната служба“*. Що се отнася до определянето на длъжностно лице за защита на данните (ДЛЗД), на национално равнище се назначава само едно длъжностно лице за обработването на т. нар. административни и съдебни данни.

Следователно администраторите на лични данни са идентифицирани въз основа на подразделянето (*summa divisio*) на данните на данни, свързани с административната дейност (определена също в текста на цитираното циркулярно писмо като безспорно административна), упражнявана в съдебните служби, и на съдебни данни, като отговорността за тяхното обработване е съответно на самото министерство и на съдебните служби.

2. ПРОВЕРКА НА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО

2.1 Видове проверки

2.1.1 Естество на видовете проверки

Проверките и инспекциите, извършвани от службите за съдебна инспекция се различават по обхват и предмет.

Обхват на проверките

Висшият инспектор на правосъдието на Албания получава и разглежда жалби от всеки гражданин или институция във връзка с твърдените нарушения от страна на съдии и прокурори; провежда институционални или тематични проверки в отговор на установена нередност във функционирането на системата, като проучва необходимостта от привличане към дисциплинарна отговорност (като в този случай се образуват дисциплинарни производства) и изготвя препоръки за подобряване и уеднаквяване на процедурите на работа и правоприлагане от страна на магистратите.

Висшият съдебен съвет на Белгия може да извършва конкретни разследвания относно функционирането на органите на съдебната власт, а именно проверка в отговор на сериозна и конкретна нередност или одити, които предшестват появата на установена нередност и целят подобряване на процесите в рамките на методически документиран и планиран подход, подкрепен от анализ на риска.

Проверките на дейността на органите на съдебната власт, извършвани от **Инспектората към ВСС в България**, са следните:

- комплексна планова проверка, обхващаща цялостната дейност на проверявания съдебен орган — съд, прокуратура, разследващи органи — с цел установяване на действителното му състояние и предприемане на подходящи организационни и правни мерки;
- тематични проверки по конкретна тема, за да се установи как се прилага законът по отношение на конкретен материалноправен или процесуален въпрос. Тематични проверки се извършват и в случай на твърдения за противоречива съдебна практика;
- контролни проверки — проверка след комплексна или тематична проверка с цел проверка на изпълнението на направените препоръки.

ИБСС също така разглежда заявления за установяване на нарушение на правото на разглеждане на дела в разумен срок; извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси, за да се установят действия, уронващи престижа на съдебната власт, както и действия, свързани с нарушаването на независимостта на съдебната власт; проверява имуществените декларации на магистратите; осъществява контролна дейност относно защитата на личните данни.

Проверки се извършват и въз основа на сигнали, получени от граждани, юридически лица, други публични органи, съдебни органи, съдии, прокурори и следователи, или при самосезиране, включително в резултат на публикации в средствата за масова информация.

В Испания инспекционната служба на Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ) наблюдава функционирането на съдилищата (с изключение на Касационния съд), като образува производства и осъществява посещения за проверки, разпоредени от Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ), и проверява състоянието, в което се намират, и изпълнението на длъжностните задължения от съдиите, по-специално с оглед на изискванията, свързани с бързото и ефикасно разглеждане на всички дела.

Инспекционната служба не е компетентна по съдебни въпроси или относно начина, по който съдиите прилагат и тълкуват закона. Съдиите се подчиняват само на Конституцията и закона, като Генералният съвет на съдебната власт (CGPJ) не може да дава на съдиите указания от общ или специален характер относно прилагането или тълкуването на закона при изпълнение на техните задължения.

От 2014 г. Инспекторатът не притежава и дисциплинарни правомощия. Организаторът на дисциплинарната дейност е този, който отговаря за всяка дейност, свързана с дисциплинарната отговорност на съдиите (включително предварителни или информативни производства), като ръководи и службата за връзка с гражданите (която отговаря на жалбите на гражданите), което позволява на инспекционната служба да развива дейността си по проверка на качеството на правосъдието без никаква намеса. Това не лишава инспекционната служба от възможността да доведе фактите до знанието на организатора на дисциплинарната дейност - когато те се отнасят до членовете на съдебната власт - или до знанието на други институции с дисциплинарни правомощия (министерството на правосъдието и автономните общности, на които са делегирани правомощия в областта на правораздаването), ако установи поведение, което може да представлява дисциплинарно нарушение.

Испанската инспекционна служба проверява дейността на съдилищата чрез инспекционни посещения на място, телематични инспекционни посещения, виртуални проверки, последващи действия и доклади.

Френският инспекторат извършва три вида инспекционни дейности (проверка на дейността, одит на дейността и преглед на състоянието), като най-всеобхватна е проверката на дейността. Въз основа на установена от Главния съдебен инспекторат (IGJ) референтна таблица, в която се определят рисковете, свързани с организацията и с функционирането на дадена служба на подчинение на Министерството на правосъдието, инспекторатът проверява контролните точки. Въз основа на предварително предоставена документацията от проверяваната служба и на физическите проверки чрез анкетно проучване/извадка, извършени на място, проверката на дейността позволява да се идентифицират силните страни и добрите практики, но също така и да се открият нередности и рискови фактори. Проверяващият екип отправя препоръки за коригиращи действия.

Главният инспекторат в Италия извършва:

— **обикновени проверки** под формата на одит, разпоредени от ръководителя на инспектората, за да се определи дали услугите (административни, граждански и наказателни), предоставяни от проверяваната съдебна служба, се извършват в съответствие с действащите правила и/или разпоредби, по-специално по отношение на бързината на работа на магистратите, както и на способността, усърдието и поведението на длъжностните лица.

Следователно основната дейност се изразява в наблюдение и периодична проверка на ефективността на съдебните служби с цел откриване на нередности, пропуски или недостатъци, които могат да бъдат докладвани на съответните генерални дирекции и на кабинета на министъра, за да могат да се предприемат подходящи мерки за отстраняване на причините за нередностите или неефективността. На практика целта на проверката на дейността на съдебните служби е да се насърчи загрижеността и старанието при редовното предоставяне на услугите и да се разпространяват добрите практики, като се насърчава подобряването на работата на съдебните служби чрез становища и предложения.

— **извънредни проверки** - разпоредени от ръководителя на инспектората след съгласуване с министъра, в срок от по-малко от четири години в служби, в които са установени или докладвани пропуски или нередности.

— **частични проверки (цели)** - разпоредени от министъра, който може по всяко време, ако сметне за необходимо, да разпорежда частична проверка в съдебните служби, за да се провери правилното осъществяване на цялостната дейност на някои служби. Обикновено такава проверка се осъществява след обикновена проверка, по време на която не е било възможно да се провери напълно дейността на съдебната служба, при наличието на значителни пропуски или нередности.

— **административни разследвания** - които също са от компетентността на министъра, който възлага на Главния инспекторат провеждането на разследвания, обект на които са служители на съдебни служби и/или всички други категории служители на министерството.

Следователно субект, а не длъжност е предмет на разследването. По време на разследването инспекторатът има правомощия, подобни на тези на главния прокурор: може да бъде поискана информация чрез устни показания, за които се изготвя доклад.

В **Португалия** отделът „Инспекционни дейности и дисциплинарни въпроси“ на Висшия съдебен съвет проверява и одитира управлението на съдилищата и оценява качествата и дисциплината на магистратите. Съдебните инспектори трябва да докладват на ВСС всички ситуации, свързани със състоянието, потребностите и недостатъците на съдебните служби, както и необходимостта от предприемане на мерки, водещи до подобряването на дейността им (при необходимост), или от пряко взаимодействие с магистратите, като им се предоставят решения за подобряване на работата на съдебните служби и установяването на стандарти на работа.

В Румъния инспекторатът проверява :

— съдилищата, за да се гарантира спазването на процесуалните правила, свързани с получаването на жалби, разпределението на делата на случаен принцип, определянето на срокове, непрекъснатостта на съдебния процес, постановяването, изготвянето и връчването на съдебни решения, възлагането на делата на компетентните съдилища и изпълнението на съдебни решения по наказателни и граждански дела;

— спазване от страна на прокурорите на процесуалните правила, свързани с получаването и регистрирането на делата, разпределението им съгласно обективни критерии, непрекъснатостта на възложените дела и независимостта на прокурорите, спазването на сроковете, изготвянето и връчването на съдебни документи;

— ефективността на управлението и начина, по който се изпълняват задълженията, произтичащи от законовите и подзаконовите актове, за да се гарантира добрата работа на съда и прокуратурата и подходящото качество на услугите.

Ако Върховният съдебен съвет счита, че е извършено престъпление, той може да реши, че наказателното разследване, в рамките на което магистратът е бил изслушан, може да се приобщи към дисциплинарното производство.

Предмет на проверките (служби, които могат да бъдат и са обект на проверка)

Като цяло организацията на службите, доброто правораздаване и управлението на съдилищата, равномерното използване на ресурсите (бюджетни, човешки и материални), както и ефективната работа на службите, за да се гарантира съдебната дейност, са в основата на проверките/одитите.

Всички държави членки са въвели система за проверка на съдилищата³⁴.

В **България** ИВСС извършва проверки във всички съдилища и прокуратури, включително във Върховния касационен съд (ВКС), Върховния административен съд (ВАС), Върховната касационна прокуратура (ВКП), Върховната административна прокуратура (ВАП) и Националната следствена служба. Върховният съд е обект на проверка в **Белгия, Албания, Португалия и Румъния**, но в другите държави членки е изключен от периметъра на действие на инспекционните служби³⁵.

Инспекционните дейности могат да се отнасят до всички служби на съдебен орган (напр. обикновени проверки в **Италия**) или само до един или повече отдели на даден субект (напр. наказателна служба) или да имат конкретни цели (напр. във **Франция** — разглеждането на предпоставките или последиците за/от осъществяването на реформа³⁶).

Франция разполага с инспекционна служба, която извършва широк спектър от инспекционни дейности, тъй като Главният инспекторат на правосъдието (IGJ) проверява дейността на всички съдилища (с изключение на административните), но също така и на всички децентрализирани служби на трите „специализирани дирекции“³⁷ на министерството и следователно дейността на всички негови структури и училища за професионална подготовка³⁸.

2.1.2 Планиране и образуване на проверки

Начинът, по който се образуват проверките, се определя от самия инспекционен орган съгласно планиран график (**България, Испания, Франция, Италия, Румъния**). Половината от държавите членки разполагат със система за самосезиране: **Албания, Белгия, България, Франция и Португалия** (след одобрение от мнозинството от членовете на Консултативната и разследваща комисия)³⁹.

³⁴ В Италия — съдебни служби (съдилища и прокуратури на Републиката, апелативни съдилища и главни прокуратури, специализирани съдилища и прокуратури за деца, второинстанционни наказателни съдилища).

³⁵ В Испания проверката на Върховния съд се възлага на председателя на този съд, който обикновено е и председател на Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ), като съдействието на инспекционната служба може да е необходимо при подготовка й.

³⁶ Проверки с цел оказване на подкрепа във Франция или проверки, отнасящи се до един вид служба в много съдилища (SEP или SAF в района на компетентност на апелативен съд).

³⁷ Дирекция „Администрация на затворите“, дирекция „Съдебна закрила на младите“, дирекция „Съдебни служби“.

³⁸ Националното училище за магистрати (ENM), Национално училище за затворническа администрация (ENAP), Национално училище за съдебна закрила на младите (ENPJ) и Национално училище за съдебна администрация (ENG).

³⁹ Вж. приложената съпоставителна таблица — точка 5 — приложение №°

В **Албания, България, Италия** и в **Португалия** инспекционните органи могат да бъдат сезирани от граждани, когато нередности в дейността на органите на съдебната власт са известни на обществеността, посредством сигнали или чрез институции като Главната прокуратура или Омбудсмана в **Португалия**, или чрез изборни органи (в **Белгия** - Камарата на народните представители и Сенатът). Същото е възможно и в **Италия** след проверка от страна на министъра на правосъдието. В **Испания** всеки от тези органи може да поиска информация от Генералния съвет на съдебната власт (CGPJ) относно положението на съдилищата или по всеки друг въпрос, свързан с правораздаването.

Във всички случаи образуването на разследване/проверка на органа произтича от формално решение от страна на ръководителя на инспекционната служба.

Румъния (относно жалби) и **България** разполагат със софтуер за електронно разпределяне на случаен принцип, който гарантира независимостта на инспекторите, на които се възлага проверката.

Инспекционните дейности се планират ежегодно в повечето държави членки — **Албания, България, Испания, Франция, Португалия, Румъния**, и на всеки шест месеца в **Италия**. **Белгия** разполага с многогодишен план на проекти за проверки и одити, които не са непременно с инспекционен характер.

В тази връзка терминологията и формите на инспекционните дейности, възложени на инспекционните служби, са разнообразни: инспекциите или проверките са тематични (**Албания, България, Испания, Франция**), институционални (**Албания**), функционални или специални разследвания (**Белгия**), с цел одит (**Белгия, Франция, Португалия**), консултации или подкрепа (**Франция**), обикновени проверки, определени от ръководителя на инспекцията, извънредни проверки по решение на ръководителя и министъра, частични проверки и административни разследвания, разпоредени от министъра във връзка с пропуски или сериозни деяния (**Италия**), инспекционни посещения (на място или по телематичен път), виртуални инспекции (в **Испания**) и др.

Като цяло организацията на службите, доброто администриране и управление на съдилищата, регулярното използване на ресурсите (бюджетни, човешки и материални), както и ефективното функциониране на службите, за да се гарантира съдебната дейност, са в основата на проверките.

2.2 Сходства на инспекционните процедури

2.2.1 Методически указания

Вече съществува европейско методическо ръководство за оценка на европейските инструменти, разработено от европейските инспекционни служби⁴⁰ и публикувано на сайта I-justitia на ЕМССИ⁴¹. С цел гарантиране на прозрачност ръководството е публикувано в Интернет и е доведено до знанието на юристите и обществеността във Франция.

В 7 страни⁴² съществува официално уредена методическа рамка на инспекционната проверка, като **Португалия** отбелязва, че Висшият съдебен съвет определя методическите указания, които се следват. В **Румъния** правилата за изпълнение на инспекционните дейности се въвеждат с правилник, установен от главния инспектор и одобрен от ВСС. В **Белгия, Испания и Франция**, например, различните инспекционни служби използват референтни таблици и методически ръководства.

⁴⁰ Да се изброят задачите на RESIJ-ECJIN (европейски проект за оценка от националните съдебни инспекторати на инструментите за сътрудничество по граждански дела) + уязвими хора+ проект на Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (CEPEJ)

⁴¹ <https://www.i-justitia.eu/>

⁴² Виж приложената съпоставителна таблица, точка 6

Състав на екипа⁴³

Във всяка от държавите членки се определя инспекционен екип, веднага след като ръководителят на инспекционния отдел възложи на инспекционната служба да извърши проверката. Екипът се състои най-малко от двама и по-често от трима инспектори, инспекционният екип може да получи подкрепа в зависимост от размера на проверявания орган или от мащаба на разследванията, които следва да се проведат. Съставен по този начин, екипът обикновено се ръководи от един от инспекторите по време на проверката.

Срок⁴⁴

По същия начин нито една от страните не е регламентирала стриктно крайния срок за изпълнение на проверката, който може да зависи от редица фактори: натовареност на службата, спешност или чувствителност на дадена проверка, съдържание и мащаб на разследванията, инструменти, с които разполага екипът (напр.: **SharePoint** и **дистанционен достъп в Италия** с цел събиране на данни, **Pitacc** във **Франция**). Сроковете, за които приключват инспекционните дейности, обаче са сравнително кратки и се очертават със средна продължителност 6 месеца.

2.2.2 Етапи на проверката

Различните етапи на проверката са добре определени и се откриват сходства в осемте държави, така че общата рамка на проверката може да включва следните етапи:

- **Осъществяване на връзка** с органа, който ще бъде обект на проверката и информирането му.
- **Планиране на работата на проверката:** среща на екипа, подготовка на графика на разследването и разпределение на работата.
- При необходимост среща с поръчителя на проверката: откриваща среща (за изясняване на искането или очакванията).
- **Събиране и обработка на данни**, необходими за извършване на проверката: статистика, доклади, извадка от преписки.
- **Проучване на документите.**
- **Работно посещение**, пътуване/посещение на място в службите на проверявания орган или виртуални/телематични посещения (**Италия, Испания**).
- **Изслушвания, разговори** със заинтересованите страни и понякога партньори в проверяваната служба (съдии, служители на съдебната администрация, длъжностни лица и др.).
- **Изготвяне на доклада** и споделянето му в дух на състезателност преди окончателното предаване.
- **Проследяване на изпълнението на препоръките:**

Албания, Белгия, по изключение, и **Франция** посочват, че извършват съпоставителни проучвания, по-специално на европейско равнище, в рамките на проверките на органите: например стандартите на Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (CEREP), а във **Франция** — сравнение с юрисдикциите от една и съща група по размер и дейност.

⁴³ Виж Приложената съпоставителна таблица, точка 7

⁴⁴ Съпоставителна таблица, точка 8 – Приложение №1

Във **Франция** се планира етап за определяне на обхвата и представяне на резултатите пред партньорския комитет, съставен от настоящи инспектори на Главния инспекторат на правосъдието (IGJ), който потвърждава обхвата и методологията, а след това и съдържанието на доклада от формална гледна точка и по същество.

Прегледът на инструментите, с които разполагат проверяващите състави, разкрива различия между държавите членки, като това ще благоприятства възприемането на добри практики.

Препоръка №1 Разработване на обща рамка или на стандартна референтна рамка за етапите на проверката.

2.2.3 *Констатации и последващи действия в резултат на проверките на органите и службите*

Форма на доклада

Резултатите от разследванията са представени в писмен доклад, който може да съдържа представянето на използвания метод (**Испания, Франция**), но най-вече разследванията и констатациите, техния микро- и макро- анализ, както и мерките, които трябва да бъдат предприети под формата на препоръки, предложения или дори на по-подробен план за действие.

В **България** резултатът от проверката може да има различна форма в зависимост от изхода от съответната проверка: акт за резултатите от проверката, констативен протокол, становище, решение или доклад.

Спазване на принципа на състезателност

Докладът в първата му (временна) версия може да бъде изпратен на ръководителите на проверяваните служби в съответствие с принципа на състезателност, което позволява на проверяваните служби да представят съображения (**Франция**) или възражения (**Румъния, България** — по отношение на доклади/актове за резултатите от извършените проверки) или твърдения (**Испания**⁴⁵) относно констатациите и препоръките, например ако някои нередности са отстранени след проверката, но преди представянето на доклада.

В **Италия**, въпреки че не съществува разпоредба за изготвянето и предаването на междинен доклад, спазването на състезателната процедура се гарантира по време на проведените разследвания. По време на проверката ръководителят на екипа може да отправи към ръководителя на проверяваната служба всякакви въпроси или искания за изясняване на повдигнатите критични въпроси, а ръководителят на службата може да изложи съображенията си или да предложи решения.

Утвърждаване на доклада

Етапът на утвърждаване на доклада присъства системно във всяка от държавите членки. Утвърждаването на разпространението му се извършва от висшия йерархичен орган и/или поръчител на проверката.

⁴⁵ В Испания няма временна версия на доклада. Има доклад, изготвен от инспекционния екип, с възможност за отправяне на твърдения, по които ще се произнесе ръководителят на инспекционната служба.

В **Испания** докладът се предава само на ръководителите на проверявания субект и на висшестоящия йерархичен орган. В други държави той се предава и на поръчителя на проверката (висшестоящ йерархичен орган - от министерство или ВСС, а в някои случаи и на различните заинтересовани служби на министерството, като например във **Франция**)⁴⁶.

От друга страна, окончателният доклад може да бъде подписан или само от членовете на екипа на проверката (**Франция, Румъния, Италия и Испания**), или съвместно от йерархичния орган и членовете на инспектората (Висш инспектор на правосъдието в **Албания**), или само от йерархичния орган на инспектората (Съдебният инспектор в **Португалия**). В **Белгия** докладът от одита се одобрява от 16-те членове на Обединената комисия за становища и анкети (CAER), докато докладът от специално разследване се одобрява от 44-те членове на Общото събрание. В **България** актът за резултатите от проверка на орган на съдебната власт, съответно от проверка на работата на отделен магистрат, се подписва от инспектора, извършил проверката.

Професионално оценяване и дисциплинарен контрол на съдебните органи

2.3 Оценяване на професионалната дейност на съдиите и прокурорите

2.3.1 *Европейски и международни стандарти*

Точните характеристики, свързани с оценяването на професионалната дейност на съдиите и прокурорите, както и гаранциите за тяхната независимост, могат да бъдат различни в отделните държави. Всяка държава отговаря за прилагането на подходящи и ефективни механизми, за да гарантира подходящо оценяване на професионалната дейност и да защити независимостта на съдебната власт в съответствие с европейските и международните стандарти⁴⁷.

ЕС отдава голямо значение на независимостта на съдебната власт като основен принцип на правовата държава⁴⁸.

Подобно на повечето държави членки на Съвета на Европа държавите, участващи в това проучване, използват официална система⁴⁹ за индивидуална оценка на съдиите.

Всяка държава има своя собствена правна система и механизми за професионална оценка,

⁴⁶ Съпоставителна таблица — точка 9 — приложение №1

⁴⁷ Като пример могат да бъдат споменати следните случаи. ДОГОВОРИ: Международен пакт за граждански и политически права (член 14); Комитет по правата на човека, Общ коментар № 32, член 14: Право на равенство пред закона и на справедлив съдебен процес (2007 г.). ИЗТОЧНИЦИ НА ООН: Основни принципи, свързани с независимостта на съдебната власт (одобрени с резолюции 40/32 на Общото събрание от 29 ноември 1985 г. и 40/146 от 13 декември 1985 г.); Насоки относно ролята на прокурорите (приети от Осмия конгрес на Организацията на обединените нации за предотвратяване на престъпността и отношението към извършителите на престъпления, проведен в Хавана, Куба, от 27 август до 7 септември 1990 г.); Принципи на Бангалор за съдебна етика (одобрени от Икономическия и социален съвет в Резолюция 2006/23 на Икономическия и социален съвет на ООН); Ръководство за статута и ролята на прокурорите (2014 г.) на Службата на ООН по наркотиците и престъпността. ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ: Харта на основните права на Европейския съюз (2000), член 47. СЪВЕТ НА ЕВРОПА: Европейска конвенция за защита на правата на човека и на основните свободи (1950 г.) — член 6; Европейска харта за статута на съдиите (1998 г.); Препоръка (2012)11 на Комитета на Министрите от 19 септември 2012 г. относно ролята на прокуратурата извън системата на наказателното правосъдие; Препоръка (2010) 12 от 17 ноември 2010 г. на Комитета на министрите относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности; Препоръка (2000)19 от 6 октомври 2000 г. на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно ролята на прокуратурата в системата на наказателното правосъдие. КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ (КСЕС): Магна харта на съдиите (2010 г.); становища на КСЕС. ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ ЗА ДЕМОКРАЦИЯ ЧРЕЗ ПРАВО (ВЕНЕЦИАНСКА КОМИСИЯ): Доклад относно независимостта на съдебната система. Част I: Независимост на съдиите (2010 г.); Доклад за европейските стандарти относно независимостта на съдебната система Част II — Прокуратура (2010 г.).

⁴⁸ Годишният доклад относно върховенството на закона представя обобщено значителните събития в държавите членки и на равнището на ЕС. Последващите действия обхващат четири стълба: съдебни системи, рамка за борба с корупцията, плурализъм на медиите и други институционални въпроси, с принципа на взаимозависимост и взаимноограничаване на властите. Независимостта на съдебните системи е една от основните наблюдавани теми.

⁴⁹ Терминология на Доклада за 2012—2013 г. на Европейската мрежа на съдебните съветите (ЕМСС) относно минималните стандарти за оценка на професионалните резултати и несменяемостта на членовете на съдебната власт, точка. 10.

които често се уреждат от специфични национални закони, но съществуват общи принципи и стандарти, които се следват при оценката на професионалната дейност на съдиите и прокурорите в тези държави. Един от основните принципи е **зачитането на независимостта на съдебната власт**. Независимостта на съдиите и прокурорите е от съществено значение, за да се гарантира безпристрастна и справедлива съдебна система.

В декларацията от Бордо, приета съвместно от Консултативния съвет на европейските съдии и от Консултативния съвет на европейските прокурори⁵⁰, се посочва: *„Правилното изпълнение на различните, но допълващи се роли на съдията и на прокурора е необходима гаранция за постигането на справедливо, безпристрастно и ефективно правосъдие. От една страна съдията и прокурорът трябва да са независими по отношение на съответните им функции, а от друга – да са и да изглеждат независими един от друг. (...) Прилагането на закона и, където е приложимо, свободата на взимане на решение от страна на прокурора на фазата на предварителното производство изискват статутът на прокурора да се гарантира във възможно най-висока степен от закона и по начин, подобен на този на съдията. Той трябва да е независим и самостоятелен при взимането на решения и да изпълнява функциите си честно, обективно и безпристрастно“.*

2.3.2 Различни органи за оценяване/атестиране и кариерно развитие

Целта на оценяването, използваните критерии, съставът и отговорностите на оценяващия орган и възможните последици от оценяването са ясно определени, често чрез **законов акт**. Обикновено магистратите получават официална оценка. Освен това оценяването често има преки последици, като например по-добри шансове за повишение, увеличаване на заплатите, но също така може да доведе и до дисциплинарно уволнение.

Решението се взема от оценяващия орган или от Съдебния съвет (**Испания, Италия, Португалия**), от председателите на съответните съдилища или прокуратури (**Белгия, Франция**), или от специалните атестационни комисии (**България, Румъния**). В повечето случаи решенията от оценяването могат да бъдат предмет на съображения, оспорване или обжалване от страна на оценявания съдия.

Във всички държави оценяването на професионалните резултати на съдиите се извършва периодично посредством регламентирани процедури, които обикновено включват съвкупност от гаранции за съдията, който е обект на оценяване, и които дават възможност за поставяне на оценка на професионалните резултати въз основа на предварително определени критерии.

От друга страна, освен поставената по този начин оценка, от която произтичат права и възможности за кариерно развитие, много държави членки често използват неформални инструменти за оценяване, които могат да предоставят ценна информация за разработването на методи, които биха могли да подобрят съдебната система⁵¹.

Съгласно становището на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС)⁵² *„необходима е някаква форма за оценяване на отделните съдии с цел изпълнение на две ключови изисквания на всяка съдебна система, а именно: правосъдие от най-високо качество и адекватна отчетност в едно демократично общество. (...) Целта на всички индивидуални съдебни оценки, приети от държава членка, независимо дали са „формални“ или „неформални“, трябва да бъде подобряване на качеството на работата на съдиите и по този начин, на цялата съдебна система на страната“.*

⁵⁰ Становище № 12 (2009 г.) на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС) и Становище № 4 (2009 г.) на Консултативния съвет на европейските прокурори (СРЕП) на вниманието на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно съдиите и прокурорите в демократичното общество, точки 3 и 6.

⁵¹ Становище 17 (2014 г.) на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС), № 11: например Чешката република, Дания, Финландия, Исландия, Люксембург, Норвегия, Швеция, Швейцария, Обединеното кралство).

⁵² Становище 17 (2014 г.) на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС) № 49, параграфи 1 и 2.

2.3.3 *Условия и периодичност на оценяването*

В различните държави институциите, които отговарят за оценяването, могат да бъдат вътрешни или външни за съдебната власт. Оценяваните съдебни органи и оценяващите институции в осемте европейски държави са следните:

В **Албания** съдиите и прокурорите се оценяват в съответствие с разпоредбите на Закона за статута на съдиите и прокурорите⁵³.

Всички магистрати, включително председателите на съдилищата и прокуратурите, подлежат на оценяване на тяхната почтеност и професионална дейност в съответствие с установените в закона правила. Председателите и ръководителите на прокуратурата подлежат на допълнително оценяване на техните професионални резултати.

Съдиите, които участват в програма за мобилност или които са командироваани в Съветите, в Касационния съд или в Касационната прокуратура, се оценяват в съответствие с разпоредбите на закона, а Съветите приемат реда и условията за оценяване на делегираните или командированите магистрати.

Съдиите, които са командироваани в други структури и запазват статута си на магистрат, се оценяват в съответствие със системата за оценяване на структурата, в която са командироваани.

В **Белгия** съдиите и прокурорите се оценяват⁵⁴ в качеството си на магистрати от съдилищата и от прокуратурите, а също и като носители на специален мандат в зависимост от специализацията си (съдия-изпълнител, съдия по дела, свързани с младежи, съдия по семейни дела, съдия-следовател) или като носители на допълнителен мандат (заместник-председател, председател на колегия, отделение). Действащите професионални съдии се оценяват от оценителна комисия, съставена от ръководителя на професионалното съсловие и двама магистрати, избрани от органа, в който работи оценяваният магистрат. По принцип оценителят трябва да е преминал обучение, организирано от института на правосъдието.

Всеки магистрат подлежи на оценяване една година след полагане на клетва и на всеки три години след това.

Магистратите, които са административни ръководители⁵⁵, подлежат на друга периодичност на оценяване, по-специално по средата на петгодишния мандат и в края на мандата. Титулярите на специфични мандати се оценяват на всеки пет години.

Магистратите, които са с мандат на административен ръководител на съдилище, не подлежат на оценяване от влизането в сила на решението на Конституционния съд от 2008 г., докато магистратите, които са с мандат на административен ръководител на прокуратура, се оценяват от оценителна комисия, съставена от двама членове на Висшия съдебен съвет (ВСС), по един представител на Сметната палата и на Министерството на държавната администрация, както и двама ръководители на прокуратури.

⁵³ Член 70 от Закон № 96/2016 за статута на съдиите и прокурорите в Република Албания.

⁵⁴ Член 151, параграф 6 от Конституцията; Член 259, буква „й“ от Закона от 22 декември 1998 г. — Закон за изменение на някои разпоредби на част втора от Съдебния кодекс относно Висшия съдебен съвет, назначаването и определянето на магистрати и за създаване на система за оценяване на магистратите.

⁵⁵ Председател на съд.

В България оценяването (атестирането) на професионалната дейност на магистратите е уредено от Закона за съдебната власт⁵⁶ и наредбите на Висшия съдебен съвет⁵⁷. Съдиите, прокурорите и следователите, административните ръководители и техните заместници подлежат на **атестиране**. Тази дейност е от компетентността на двете колегии на Висшия съдебен съвет, по специално Съдийската колегия — за съдиите и Прокурорската колегия — за прокурорите и следователите, като всяка от тях разполага с постоянна Комисия по атестирането и конкурсите.

Оценяването на съдиите се извършва от **помощни атестационни комисии**, чийто състав зависи от материята на разглежданите дела, по които е работил атестираният съдия през атестационния период. Помощната атестационна комисия се състои от председател, двама членове, като в нея участват и съдии от горестоящия съд в съответния съдебен район. Помощните атестационни комисии предоставят на Комисията по атестирането и конкурсите на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет предложение за комплексна оценка от извършеното атестиране.

Атестирането на прокурорите се извършва с помощта на постоянните атестационни комисии към апелативните прокуратури, а на следователите — от Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия на ВСС. Броят на членовете на тези комисии, техните задължения и правилата за тяхната дейност се определят с наредба на ВСС. Постоянните атестационни комисии предлагат на Комисията по атестирането и конкурсите към Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет предложение за комплексна оценка от извършеното атестиране на дейността на прокурор.

Атестиране се провежда:

1. предварително: за тригодишен период от назначаването на длъжност съдия, прокурор или следовател — при участие в конкурс или при предложение за повишаване в ранг;
2. за придобиване на несменяемост — с навършване на 5-годишен стаж като съдия, прокурор или следовател;
3. периодично — за 5-годишен период от атестирането за несменяемост на съдия, прокурор и следовател, на административен ръководител и на заместник на административен ръководител на орган на съдебната власт;
4. извънредно — след приключване на периодичното атестиране, ако от последното периодично атестиране са изминали повече от пет години, при следните случаи:
 - когато съдия, прокурор или следовател участва в конкурс за повишаване или преместване в длъжност;
 - когато съдия, прокурор или следовател участва в избор за административен ръководител;
 - по мотивирано предложение на ИВСС или на съответния административен ръководител, когато са налице данни за трайно влошаване на качеството на работата или неспазване на етичните правила от съдия, прокурор или следовател;
 - в други случаи — по искане на съдия, прокурора или следователя, когато имат правен интерес.

⁵⁶ Членове 196—206, член 209б от Закона за съдебната власт

⁵⁷ Наредба № 2 от 23.02.2017 г. за показателите, методиката и реда за атестиране на съдия, председател и заместник-председател на съд (обн., ДВ, бр. 21 от 10.03.2017 г., изм. и доп., бр. 39 от 12.05.2021 г.) и Наредба № 3 от 23.2.2017 г. за показателите и методиката за атестиране и критериите за отчитане степента на натовареност на прокурори и следователи и на административни ръководители и техните заместници (обн. ДВ бр.21/10.03.2017 г.).

В **Испания** Генералният съвет на съдебната власт (ГССВ) оценява професионалната дейност на членовете на съдебната власт, на съдиите на изпитателен срок във фазата на заместване и укрепване на капацитета си, както и на заместник-магистрати и на заместник-съдии. Министерството на правосъдието и председателят на съда, в който упражнява дейността си съдията, не участват в процеса на оценяване на професионалната дейност на испанските съдии.

Всички други специалисти в областта на правораздаването, които не са подчинени на Генералния съвет на съдебната власт (ГССВ), се оценяват от Министерството на правосъдието (прокурори, съдебни експерти и длъжностни лица в административните органи в автономните области, на които не са делегирани правомощия) и в автономните области, на които са делегирани компетентности (длъжностни лица на административни органи)⁵⁸.

Органът за оценяване на всяка инспекционна дейност е инспекционната служба. Оценяването на професионалната дейност на съдиите и магистратите се възлага главно на ръководителя на инспекционната служба в тясно сътрудничество със заместник-магистрата и инспекторите, въпреки че други членове на инспекционната служба могат да участват, като предоставят основно обективни данни за извършването на такова оценяване.

Постоянната комисия към Генералния съвет на съдебната власт, действаща по предложение на инспекционната служба, е органът, който отговаря за оценяването на професионалната дейност на членовете на съдебната власт, на съдиите на изпитателен срок във фазата на заместване и укрепване, както и на заместник-магистратите и заместник-съдиите за целите на диференцираното възнаграждение.

Във Франция Законът за статута на съдебната власт⁵⁹ предвижда индивидуално оценяване на съдиите от френските съдилища. Професионалната дейност на всеки магистрат се оценява на всеки две години. В случай на явяване за повишаване се извършва „извънредно“ оценяване.

Френската система за оценяване се основава на вътрешно оценяване, извършвано от самите магистрати⁶⁰.

Оценяване се извършва:

- от първия председател на Касационния съд, когато се оценяват съдебни помощници и съдии в Касационния съд; и от главния прокурор към Касационния съд, когато се оценяват генерални адвокати - докладчици към Касационния съд; от първия председател или от главния прокурор, когато се оценяват магистратите, които отговарят за главен секретариат в Касационния съд или в Апелативен съд;
- от първия председател на Апелативния съд или от председателя на Висшия апелативен съд, когато се оценяват магистратите от съответния съдебен район; от главния прокурор към Апелативния съд или от прокурора към Висшия апелативен съд, когато се оценяват магистратите от прокуратурата в съответния съдебен район; от първия председател на Апелативния съд или от главния прокурор към Апелативния съд, когато се оценяват магистратите, които отговарят за Главен секретариат на съд в съдебния район на Апелативния съд;
- от директора или началника на отдел, когато се оценяват съдии от централната администрация на Министерството на правосъдието, работещи под тяхно ръководство или в техния отдел;

⁵⁸ В процес на въвеждане обаче е система за оценяване на професионалната дейност на служителите в публичната администрация, която би следвало да засегне персонала в областта на правораздаването.

⁵⁹ Член 12-1 от Наредба № 58-1270 от 22 декември 1958 г. относно устройствения закон за статута на съдебната власт.

⁶⁰ Декрет № 93-21 от 7 януари 1993 г., в съответствие с разпоредбите на член 9 от Декрет № 2019-921 от 30 август 2019 г.

- от главния инспектор, ръководител на Главния съдебен инспекторат, когато се оценяват магистрати, изпълняващи функциите на главен инспектор или на съдебен инспектор.

Съществуват няколко специфични правила за магистратите, работещи в отвъдморските местни и регионални власти, по-специално за тези, които са командировани или работят към някои специални съдилища.

ВСС и министерството на правосъдието не се намесват в тази система за оценяване.

Националното училище за магистрати предоставя обучение за оценители, предназначено за новоназначени административни ръководители на съдилища и новоназначени магистрати като началници на служби. В началото на годината в рамките на два дни се провежда продължаващо обучение на тема „Оценяване на магистратите“, което е насочено към всички магистрати, на които е възложено да бъдат оценители. Една от учебните сесии е предназначена и за членовете на Комисията за кариерно развитие, която се произнася по отнесените до нея случаи на оспорване на оценяването на магистратите. Обучението се провежда със съвместното участие на специализиран консултант с познания в областта на съдебната власт и на административен ръководител на съд с опит като оценител, съчетава техническа информация, методически насоки и практически казуси и е предназначено за магистрати, на които е възложено да бъдат оценители.

В **Италия** устройственият закон за съдебна система предвижда система за периодично оценяване на професионалната дейност на магистратите⁶¹, по специално на съдиите и прокурорите от общите съдилища (магистратите от административните, финансовите и военните съдилища имат свои ръководни органи).

Оценяването се извършва от пленума на Висшия съдебен съвет. Решението се взема въз основа на (мотивирано) становище на Съдебния съвет на съдебния район, в който е назначен съдията, който подлежи на оценяване (като за магистратите от Касационния съд и неговата Главна прокуратура е компетентен Ръководният съвет, създаден към Касационния съд).

Магистратите подлежат на периодично оценяване на всеки четири години, седем пъти, от момента на постъпването им в съдебната система до 28-ата година от кариерата им.

В **Португалия** съдиите и прокурорите се оценяват в съответствие с техните статuti от съответните съдебни съвети⁶².

Под ръководството на Висшия съдебен съвет инспекционната служба изпълнява спомагателните функции [на самия Съвет] при проверката и контрола на управлението на съдилищата, както и при оценяването на професионалните качества на съдиите от общите съдилища (бел. пр. граждански и наказателни дела).

Същото се отнася и за административните и данъчните съдилища, чийто Висш съвет отговаря за събирането - посредством инспекционната проверка - на информация, свързана с професионалната дейност и качества на магистратите, въз основа на която предлага подходяща атестация.

⁶¹ Професионалната дейност на магистратите се урежда от Закона за съдебната власт. Реформата на съдебната система е осъществена чрез шест законодателни декрета, приети въз основа на Закона за реформата от 25 юли 2005 г. № 150, впоследствие изменен със Закона от 30 юли 2007 г. № 111 и с Декрет-закон от 21 юни 2013 г., № 69 (изменен с Декрет-закон от 24 юни 2014 г., № 90), с който се установява изпитателен срок за достъп до конкурса. Нормативните източници, уреждащи второстепенните съдилища са наредбите и циркулярните писма, издавани от Висшия съдебен съвет, по-специално издаваните от Комисията за оценяване на професионалната дейност.

⁶² Закон № 21/85 от 30 юли (статут на магистратите от общите съдилища); Закон № 13/2002 от 19 февруари (статут на административните и данъчните съдилища); Закон № 68/2019 от 27 август (статут на прокуратурата).

Инспекторатът към Висшия съвет на прокуратурата, който е част от Главна прокуратура на Републиката, изпълнява спомагателни функции, свързани с оценяване, одит и проверка на професионалната дейност на органите на прокуратурата и на съответните им секретариати, както и с оценяването на професионалните качества на прокурорите.

Атестационните проверки на съдиите и прокурорите са два вида: обикновени и извънредни.

В края на първата година от встъпването си в длъжност съдиите и прокурорите трябва да преминат през проверка, в резултат на която се дава положителна или отрицателна оценка, като в случай на отрицателна оценка се предлагат коригиращи мерки. В случай на отрицателна оценка, съпътствана от предложение за приемане на коригиращи мерки, Висшият съдебен съвет разпорежда извънредна проверка една година след връчването на доклада от оценяването.

Обикновените атестационни проверки се извършват със следната честота:

- първата се извършва три години след встъпването в длъжност;
- втората се провежда четири години след това;
- третата и всяка следваща се провеждат на всеки пет години.

Съдиите по принцип престават да подлежат на оценяване в рамките на обикновените атестационни проверки, след като получат две последователни атестации с оценка „много добър“, освен ако ВСС не сметне за необходимо да ги атестира.

Всички действащи съдии и прокурори се проверяват съобразно посочената честота.

Извънредните проверки се извършват:

- една година след връчването на доклада за отрицателна оценка, изготвен в резултат на проверката;
- след две години действително прослужено време, считано от деня, следващ деня, в който е приключила предходната проверка, когато става въпрос за съдии, чиято атестация е с оценка, по-ниска от „Добър“ (дори ако тази атестация не е окончателно установена);
- една година след края на дългосрочен отпуск;
- по искане на съответния съдия, което е надлежно обосновано и когато са изминали най-малко три години действително прослужено време от края на последната проверка или за целите на конкурса за апелативните съдилища;
- по всяко време, с решение на Висшия съдебен съд, по наложителни причини и в установената рамка.

Оценяването на съдиите се извършва на два етапа:

- първият, извършван от инспекционната служба на ВСС чрез съдебен инспектор, има за цел да оцени професионалната дейност на съдията посредством доклад от проверката;
- в рамките на втория етап докладът от инспекцията се разглежда от Постоянния съвет към Висшия съдебен съвет, който може да одобри предложената от инспектора оценка или, при липса на съгласие, да върне преписките за преразпределяне и да избере докладчик, който след анализ и разглеждане представя на Постоянния съвет различно от първоначално предложеното за гласуване предложение за резолюция.

В **Румъния** оценяването на професионалната дейност на съдиите и прокурорите е регламентирана в закони и подзаконни актове⁶³.

Всички магистрати, с изключение на членовете на Висшия съдебен съвет по време на мандата им, се оценяват от комисия, създадена в апелативния район, където упражняват дейността си. Съдебните инспектори се оценяват от комисия на Съдебния инспекторат, а съдиите и помощник-магистратите от Върховния касационен съд се оценяват от вътрешна за него комисия.

С цел проверка на спазването на критериите за професионална компетентност и ефективност, съдиите и прокурорите подлежат на периодична оценка на качеството на професионалната си дейност, ефективността, почтеността и задължението за преминаване през професионалното обучение, а при оценяването на назначени на ръководни длъжности съдии и прокурори се проверява и на начина, по който те изпълняват управленските си функции.

В почти всички държави членки оценката на магистратите (съдии и прокурори) се извършва от техните колеги. В много държави членки председателят на съда, в който упражнява дейността си оценяваният съдия, отговаря за оценяването му (Франция).

Често се наблюдава определена колегиалност, особено когато кариерното развитие зависи от това. Комисия от магистрати, избрана или назначена от Националния съвет, извършва оценяването (**Албания, България и Румъния**). В някои държави-членки председателят на съда или началникът на отдела е член на тази комисия (**Белгия, Румъния**) или най-малко участва в процеса на оценяване (**Албания**). Следва да се отбележи, че в **Румъния** кариерното развитие зависи изключително от успешното представяне на национален изпит.

В други държави органът, който оценява цялата дисциплинарна дейност на съдиите (и прокурорите), е съответният Национален съвет посредством постоянни комисии, съставени от някои от неговите членове (**Италия**), подпомагани от инспекционна служба, чиито инспектори са магистрати от същото професионално съсловие (**Испания, Португалия**).

Само две държави предлагат специално обучение за оценители (**Белгия и Франция**). В други държави оценителите са съдии, които по принцип имат известен трудов стаж и се избират въз основа на качествата им.

2.3.4 *Цели, използвани критерии, форми на оценяване*

Оценяването е задължително за повечето съдии във всички изследвани държави. Често се правят изключения за съдиите от най-висшия съд (**Албания, България, Франция, Португалия**).

Във всички държави оценяването има за цел да поддържа и подобрява качеството на служителите и на тяхната професионална дейност, както и да гарантира, че магистратите изпълняват задълженията си по подходящ начин. Често оценяването има за цел да установи потребностите от обучение (**Албания, Белгия, България, Франция, Португалия и Румъния**).

Освен това в някои от държавите оценяването се използва като основа за вземане на решения за повишаване на съдиите (**Албания, България, Испания, Италия, Португалия**). В **Румъния** повишаването зависи от получаването на оценка „много добър“ при последното оценяване, което е условие за явяване на изпита.

⁶³ Член 39 от Закон № 303 от 28 юни 2004 г. относно статута на съдиите и прокурорите и Правилник от 4 октомври 2007 г. относно оценката на професионалната дейност на съдиите и прокурорите.

Две държави отговориха утвърдително на въпроса дали оценяването оказва въздействие върху възнагражденията. Някои оценявания дават възможност за автоматично повишаване на заплатите в **Италия**, а оценяването е обвързано с механизъм за диференцирано възнаграждение в **Испания** в зависимост от резултатността на работата.

Изтъкната беше и връзката между дисциплината и оценяването (**Албания, България, Испания и Португалия**).

В някои държави редица количествени критерии играят важна роля при оценяването на магистратите, по-специално резултатността (брой на новите дела, на решените дела, времето, отделено на всяко дело, средната продължителност на времето за постановяване на съдебно решение) - (**България, Испания, Франция, Италия, Португалия и Румъния**). В **Испания** критериите и показателите за оценка на съдиите се отнасят само до обективни количествени данни.

Повечето държави също така използват качествени критерии в процеса на оценяване. Професионалните качества на магистрата играят важна роля при оценяването, като например способността за анализ и обобщение, сложността на делата, по които са работили, способността за вземане на решения, организацията на работата, ефективността на работата, качеството на устното и писмено изразяване, точността и усърдието, наред с другото (**Албания, България, Белгия, Франция, Италия, Португалия и Румъния**). Друг използван качествен критерий е броят на потвърдените и отменени актове при обжалване и основанията за това (**България**).

Аспектите, свързани с човешкия капацитет и професионалната етика, като почтеност, безпристрастност, независимост, достойнство, качества на отношенията и учтивост, се посочват като конкретни фактори, които подлежат на оценяване (**Албания, България, Белгия, Франция, Италия, Португалия и Румъния**).

В някои държави членки могат да се извършват допълнителни оценявания в специфични ситуации (**Белгия**), по-специално когато магистратът поиска повишаване или ако изглежда неспособен да изпълнява съдебните си функции (**Италия, Португалия**).

Във всички държави оценяването на магистратите се извършва в съответствие с процедура и методология, които са уредени в законови или подзаконови актове.

В някои държави системата за оценяване е под формата на разговор, по време на който магистратът представя работата си, а оценяващият/оценителната комисия съгласува със съдията целите за израстване в кариера и за развитие. Тези разговори се провеждат формално и завършват с получаване на оценка (**Белгия, Франция, Румъния**). Често процесът на оценяване започва със самооценка от страна на оценявания съдия, която след това се обсъжда по-задълбочено (**Белгия, Франция**). В **Румъния** процедурата по оценяване се състои от няколко етапа: самооценка, оценка на професионалната дейност, избрана на случаен принцип от комисията, и разговор. С оценявания съдия не се провеждат дебати въз основа на състезателната процедура.

В други държави Съдебният съвет събира информация за работата на оценявания магистрат и взема решение относно оценката (**Албания, България, Италия, Испания и Португалия**). В повечето от тези държави се провежда личен разговор с оценяваното лице.

Във всички държави оценяването се извършва въз основа на множество други актове и документи, които позволяват да се разберат възможно най-добре всички аспекти на професионалната дейност на магистрата, който подлежи на оценяване, като например актовете и мерките на магистрата, както и протоколите от съдебното заседание, получени „чрез проучване“, статистически данни, свързани с провеждането на производството (брой на изготвените решения за мерки, време за приключване на производството, време за подаване на документи).

В повечето държави оценяването води до изготвянето на документ - доклад (**Албания, Белгия, България, Португалия и Румъния**), становище (**Италия**) или протокол (**Франция**), с който като цяло приключва оценяването с поставяне на оценка на професионалните качества, която обикновено се основава на качествена скала, отразяваща повече или по-малко високото ниво на съответствие с прилаганите критерии за оценка (напр. „много добро“ „добро“, „задоволително“ „незадоволително“ или „посредствено“).

В **Испания** оценяването на професионалните резултати не включва поставяне на оценка на съдиите, тъй като то отчита само процента на постигане на предварително определен стандарт или цел в съответствие с определените количествени критерии. Много рядко се изготвят доклади или декларации за спазване на стандартите от страна на оценяваните съдии.

Някои държави използват точки или процентни системи, които позволяват да се сравняват резултатите на оценявания съдия с тези на неговите колеги (**Албания, България и Испания**).

2.3.5 Средства за защита при оценяването

В почти всички държави предварителния проект за оценяване се предоставя за коментар на оценявания специалист, който разполага със срок от 7 (България) до 15 (Румъния) дни, в зависимост от съответната държава, за да се запознае с документа от оценяването, както и с правото да представи писмени възражения. В Испания докладът относно съдията, подлежащ на оценяване съдържа само статистически данни за броя на постановените от него съдебни решения. Следователно отделният съдия, подлежащ на оценка, не се разглежда като част от процеса на оценяване на професионалните резултати.

В повечето държави оценяваният съдия има възможност да поиска преразглеждане на оценяването.

В **Белгия** съществува апелативен състав, но на практика той не функционира поради пропуски в закона.

В **България** оценяваният магистрат може да подаде възражение до компетентната колегия на ВСС срещу комплексната оценка на Комисията по атестирането и конкурсите към компетентната колегия на ВСС. Решението на компетентната колегия, която приема предложената оценка въз основа на атестирането или определя нова комплексна оценка, може да бъде обжалвано пред съдебен състав от трима членове на Върховния административен съд. Решението на съда е окончателно.

В **Испания** оценките на професионалната дейност, които са включени в докладите на инспекционната служба, не могат да бъдат обжалвани. Решенията на Постоянната комисия или на Пленума на ГССВ, на които се основава докладът, могат обаче да бъдат оспорвани. Жалба за оттегляне може да се подаде до самия орган или административна жалба до административното отделение на Върховния съд.

Включената в протоколите на инспекционната служба оценка на професионалната дейност в резултата на посещенията в рамките на проверките може да бъде обект на съображения, изложени от заинтересованите страни, които, макар и да не представляват форма на оспорване, им позволяват да поискат преразглеждане и при необходимост, коригиране на оценяването и на направеното въз основа на него предложение.

Заинтересованите страни могат да оспорят решението на Постоянната комисия на ГССВ, която по предложение на Инспектората определя процента на ефективност на професионалната дейност на членовете на съдебната власт, на съдиите на изпитателен срок във фазата на заместване и укрепване, както и на заместващите магистрати и заместващите съдии, за целите на диференцираното възнаграждение, като подадат жалба за оттегляне до самия орган или административна жалба до административното отделение на Върховния съд.

Във **Франция** магистратът може да го оспори в срок от 15 дни, считано от уведомяването за окончателната оценка, пред комисията за кариерно развитие. След като се запознае със забележките на заинтересованото лице и с тези на органа, който е извършил оценяването, комисията за кариерно развитие издава мотивирано становище за отхвърляне или приемане частично или изцяло на извършеното оценяване, което при всички случаи ще бъде включено в личното дело на магистрата.

В **Италия** магистратът може, най-напред, в срок от десет дни след като е бил уведомен за становището на съдебния съвет, да изложи своите съображения пред Висшия съдебен съвет и да поиска да бъде изслушан лично. Магистратът може обаче да подаде жалба срещу решението на ВСС на първа инстанция до окръжния административен съд и на втора инстанция до Държавния съвет (Върховния административен съд), който се произнася единствено по законосъобразността на взетото решение⁶⁴.

В **Португалия** проверяваното лице може да оспорва по административен път решенията на Постоянния съвет, като окончателното решение се взема от Пленума на ВСС.

Проверяваното лице може също така да обжалва по съдебен път решението на Пленума пред отделението за съдебни спорове на Върховния съд.

В **Румъния** поставената оценка от оценителната комисия също може да бъде оспорвана. ВСС се произнася по оспорването. Решението на ВСС може да бъде обжалвано пред Апелативния съд в Букурещ.

2.4 Образуване на дисциплинарни производства, нормативна рамка и последващи действия

2.4.1 Компетентна институция

С изключение на **Белгия**⁶⁵ и на **Испания**⁶⁶ всички служби за съдебна инспекция, членуващи в ЕМССИ, имат правомощия за дисциплинарно разследване, чиито различия произтичат от качеството на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице или от момента, в който службата за съдебна инспекция се включва в производството.

В този смисъл службите за съдебна инспекция на **Албания, Румъния, Франция и Италия** извършват предварителните действия, необходими за образуването на дисциплинарно разследване, което представлява етап от административното разследване.

В **Испания** службата за съдебна инспекция все пак може при установяване на нередности да сезира Организатора на дисциплинарната дейност с цел образуване на разследване.

В **България** съдебните инспектори могат, когато установят дисциплинарно нарушение по време на проверките, които извършват, да отправят предложение до съответната колегия на ВСС за образуване на дисциплинарно производство.

⁶⁴ Т.А.Р. Lazio, 29 март 2010 г., № 4924

⁶⁵ Временните дисциплинарни съдилища, създадени през 2014 г., разполагат с правомощия по дисциплинарни въпроси. Белгийският Висш съдебен съвет няма правомощия по дисциплинарни въпроси, но ако при изпълнение на задълженията си установи факти от дисциплинарно естество, може да информира компетентните дисциплинарни органи и да ги попита дали следва да се образува дисциплинарно производство.

⁶⁶ Генералният съвет на съдебната власт (ГССВ) упражнява посредством Организатора на дисциплинарната дейност дисциплинарни правомощия.

В **Португалия** всяка информация относно наличието на дисциплинарно нарушение се разглежда от Висшия съдебен съвет. Съдебните инспектори отговарят за провеждането на дисциплинарната дейност на ВСС. След кратко разследване инспекторът изготвя доклад със заключение дали да се образува или не дисциплинарно производство. След като това предложение бъде прието от отдела за инспекционна дейност и дисциплинарни въпроси на Постоянния съвет, инспекторът пристъпва към разследване на случая, като задължително изслушва привлечения към отговорност съдия, след това обвинението и защитата и накрая изготвя доклад, в който се съдържа заключение относно доказаните деяния, които представляват дисциплинарно нарушение, и санкцията, която трябва да се приложи. Окончателното решение се взема от Постоянния или от Пленарния съвет.

В различните държави и в зависимост от статута на лицето, привлечено към дисциплинарна отговорност, компетентният орган, който е компетентен да сезира дисциплинарния орган, може да бъде различен.

Така в **Румъния** и в **Албания** дисциплинарният орган, съответно Съдебният инспекторат и Висшият инспектор на правосъдието, след провеждане на дисциплинарното разследване, сезира компетентния Висш съдебен съвет (ВСС)⁶⁷.

В **Италия** Главният инспекторат извършва само предварителни разследвания по указания на министъра на правосъдието, както по отношение на съдиите, така и по отношение на прокурорите, като прави предложенията си в края на тези разследвания. Министърът не е обвързан с предложенията на Съдебния инспекторат⁶⁸.

Във **Франция** съдебният инспекторат изпраща доклада си на министъра на правосъдието, който взема решение за образуване или не на дисциплинарно производство.

В **Испания** Генералният съвет на съдебната власт (ГССВ) чрез Организатора на дисциплинарната дейност⁶⁹ предприема дисциплинарни мерки или разпорежда прекратяване на производството. В зависимост от тежестта на нарушението правомощията за налагане на санкции се предоставят на пленума на ГССВ, на председателя, на председателството на Върховния съд, на Националния специализиран съд и на съдилищата.

2.4.2 *Образуване на дисциплинарни производства*

Различава се в зависимост от органите или лицата, които са упълномощени да сезират компетентния разследващ орган. В **Румъния**, **Испания**, **Албания** и **Португалия** компетентните служби могат да бъдат сезирани пряко от всяко заинтересовано лице или институция. В **Италия** всеки може да се свърже директно с Главния инспекторат, но предварителни проверки на магистрати (съдии или прокурори) могат да се извършват, само ако са възложени от министъра на правосъдието.

В **България** предложението до съответната колегия на ВСС за образуване на дисциплинарни производства се обсъжда и решава чрез гласуване на заседание на ИВСС.

В **Португалия** въпросът се отнася до постоянния и/или до пленарния съвет, които решават дали се образува или не дисциплинарно производство.

⁶⁷ В зависимост от държавите членки на ЕМССИ в качеството си на дисциплинарен орган Съдебният съвет разполага с различни колегии за съдиите и прокурорите. В Албания има две различни структури за едните и другите.

⁶⁸ Дисциплинарни правомощия притежават само министърът на правосъдието, който има право да ги упражни, и главният прокурор към Касационния съд, който има задължението да ги упражни.

⁶⁹ Магистрат, подчинен на ГССВ, който се избира от пленарното общо събрание на ГССВ след конкурс и който, за да бъде назначен на тази длъжност, трябва да е с ранг на съдия от Върховния съд или да има повече от 25 години стаж в съдебната кариера.

В **Италия** дисциплинарното производство се образува в резултат на искане за разследване до Върховна касационна прокуратура, която предприема дисциплинарни мерки по искане на министъра и/или по собствена инициатива, с оглед на резултатите от министерски проверки, жалби или доклади, свързани с дейността на въпросните магистрати, както и на всякаква информация за наказателни производства, свързани с тях.

В **Белгия** производството се образува по предложение на прекия ръководител на магистрата. В **България** то може да бъде образувано освен от Инспектората към Висшия съдебен съвет, и от министъра на правосъдието, от административния ръководител и от по-висшия административен ръководител.

Във **Франция** и **Италия** само министърът на правосъдието може да сезира Главния инспекторат на правосъдието за провеждане на административно разследване. Съществуват два вида сезиране: по собствена инициатива, преди да е сезиран от когото и да било дисциплинарният орган или когато ВСС вече е бил сезиран от административен ръководител на съд⁷⁰ и министърът обмисля дали да упражни дисциплинарните си правомощия.

В **Албания** и **Румъния** е възможно самосезиране въз основа на данни за неправомерно поведение (публикации в медии, анонимни жалби и др.). В **България** самосезиране е възможно само в ограничени случаи, по-специално въз основа на публикации в средствата за масова информация, в случай на нарушения, констатирани по време на проверка на професионалната дейност на магистрата, като всеки случай се преценява поотделно. В **Испания** организаторът на дисциплинарната дейност може да действа служебно. Във **Франция** Главния инспекторат на правосъдието може да се самосезира, но на практика не го прави. В **Белгия** Висшият съдебен съвет може да докладва за дисциплинарни въпроси, за които е узнал при изпълнение на задълженията си, на дисциплинарния орган, който е длъжен да информира Висшия съдебен съвет за предприетите действия вследствие на това.

2.4.3 *Разследващ екип*

В **България**, **Румъния**, **Франция** и **Албания** дисциплинарното разследване се провежда от съдебни инспектори, които се определят в зависимост от статута на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице; в **Италия** дисциплинарното разследване се провежда от съдебни инспектори, които могат да бъдат съдии и прокурори. Във **Франция** съставът, провеждащ административното разследване по отношение на магистрат, се състои изключително от магистрати и най-малко от един член на съдебния орган, в който работи привлеченият към дисциплинарна отговорност служител (магистрат, служители на съдебната администрация, на администрациите на затворите и на съдебна защита на младите).

В **Белгия** съдиите и служителите на съдебната администрация кандидатстват, за да заседават в дисциплинарния съд в допълнение към основната си длъжност.

В **Испания** организаторът на дисциплинарната дейност (съдия във Върховния съд или магистрат с повече от 25 години стаж в съдебната система) провежда дисциплинарното разследване, подпомаган от адвокатите на ГССВ и от административни служители, които заемат длъжностите си чрез конкурс.

В **Португалия** Върховният съдебен съвет определя съдебен инспектор, който да образува дисциплинарно производство. Понастоящем двама съдебни инспектори се занимават изключително с дисциплинарни производства, като всеки от тях отговаря за определен териториален район.

⁷⁰ Дисциплинарният орган може също така да бъде сезиран пряко от ръководител на Апелативен съд.

Инспекторите се назначават или чрез разпределение на преписките на случаен принцип (Румъния и България), или от главния инспектор (Италия, Франция и Албания).

2.4.4 Приложимите по отношение на инспекторите етични задължения

В повечето държави съдебните инспектори спазват същите етични правила като тези на магистратите.

В **Португалия, Франция, Италия⁷¹, Белгия, България и Румъния** те са подробно описани в статута на магистратите, а в **Албания** главният инспектор притежава и правомощието да приема определени правила за поведение на инспекторите.

В Испания ГССВ, който отговаря за съставянето и актуализирането на принципите на съдебната етика, както и за тяхното разпространение и популяризиране сред други национални и международни съдебни органи и организации, прие в споразумение от 20 декември 2016 г. документ за принципите на съдебната етика, изготвен от представители на четирите съдебни асоциации, неасоциирани съдии и членове на гражданското общество.

Във **Франция и Румъния** има сборник с етични задължения, изготвен от ВСС и методическо ръководство за административното разследване, изготвено от *Главният инспекторат на правосъдието* (един за магистратите и един за държавните служители и служители на трудови договори във Франция).

В **Белгия** има ръководство за принципите и ценностите на магистрата, изготвено през **2012 г. от Висшия съдебен съвет и Консултативния съвет на съдебната власт**. Законът GRECO от 2019 г. предвижда, че ВСС трябва да установи етични принципи след консултация с Консултативния съвет на съдебната власт.

Всички принципи и етични задължения, общи за инспекционните служби членки на ЕМССИ, са събрани в общата етична харта на членовете на ЕМССИ.

2.4.5 Видове дисциплинарни нарушения и давностният им срок

Дисциплинарни нарушения могат да се изразяват в положително действие, бездействие, умишлено или небрежно действие.

Тези нарушения са свързани с независимостта, непристрастността, почтеността, законността, грижата за другите, съдържаност и поверителност.

Дисциплинарни нарушения, предвидени в устройствените закони, могат да се изразяват в поведение като: липса на старание, нарушаване на разпоредбите относно несъвместимостта и забраните, злоупотреба с правомощията на длъжността, нарушаване на професионалната тайна, нарушаване на процесуалните правила, бездействие или небрежност при изпълнение на определени задължения или предприемане на определени мерки, поведение, което не зачита нормите на честта и достойнството, забавяне на изпълнението на работата.

⁷¹ Дисциплинарни нарушения и свързаното с тях производство се уреждат от ЗАКОНОДАТЕЛЕН УКАЗ № 109 от 23 февруари 2006 г. - Дисциплинарна отговорност на магистрати, техните наказания и процедура за прилагането им, както и промени в дисциплината, свързани с несъвместимост, освобождаване от служба и прехвърляне на длъжност за магистрати.

В повечето държави (**Албания, Белгия, България, Испания**⁷², **Франция, Италия, Португалия**) поведението на съдии извън рамките на служебните им задължения може да бъде предмет на дисциплинарно разследване, ако има вероятност да засегне общественото доверие в съдебната система. В противен случай личният живот на членовете на съдебната власт е защитен и те се ползват от гаранциите, свързани със защитата на личните данни.

Всички закони предвиждат давностен срок за деяния, които могат да доведат до привличане към дисциплинарна отговорност, който започва да тече от датата, на която деянията са извършени в **Албания, Белгия, Испания, Португалия и Румъния**, и от деня, в който деянието е установено във **Франция**.

В **България** дисциплинарното производство трябва да бъде образувано в срок от 6 месеца от установяването на фактите, но не по-късно от три години след тяхното извършване. В случай че твърдените факти представляват бездействие, срокът започва да тече от момента на откриването им.

Давностните срокове варират между 6 месеца (**Белгия**), една година (**Португалия**), 2 години (**Румъния**), 3 години (**България, Франция**), 5 години (**Албания**) и 10 години (**Италия**)⁷³. В Испания (от 6 месеца до 2 години) те варират в зависимост от тежестта на нарушението.

В **Португалия** давността може да се приложи, ако не бъде образувано дисциплинарно производство в рамките на 60 дни след сезирането на компетентния орган на ВСС. В **Испания** давностният срок започва да тече отново, ако действията или производството останат парализирани в продължение на шест месеца по причини, които не се дължат на съдията или магистрата, срещу когото е образувано дисциплинарното производство.

Производството може да бъде спряно в случай на наказателно производство, по време на което давностният срок не тече, освен във **Франция**, където наказателното производство не възпрепятства административното разследване.

2.4.6 *Дисциплинарно производство*

Във всички държави производството се състои от предварителна фаза и фаза на разследване.

С изключение на **Белгия**, където дисциплинарни правомощия притежава или административният ръководител като пряк ръководен орган, или дисциплинарният съд, като всички законодателства предвиждат състезателна фаза пред ВСС⁷⁴, който е органът, разполагащ с правомощия за налагане на наказание по отношение на магистрата.

Всички те предоставят **едни и същи гаранции за магистратите**, които са обект на дисциплинарно разследване, по-специално:

- изслушването на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице и задължението за разглеждане на защитната теза на съдията или на прокурора, натоварен с разследването;
- връчването на всички документи от разследването на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице и уведомяването му за правото да поиска да представи доказателства в подкрепа на своята теза;
- възможността за представяне на доказателства под всякаква форма, допустима от закона (записи, свидетелски показания, документи...).

⁷² В Испания, при условие че това поведение попада в обхвата на някои от дисциплинарните нарушения, предвидени в Устройствения закон за съдебната власт (УЗСВ).

⁷³ Законодателен декрет 109/2006 предвижда, че: производството трябва да бъде образувано в срок от една година от уведомяването за факта, определен във всички съставни елементи на дисциплинарното нарушение; окончателните заявления от прокуратурата трябва да бъдат направени в срок от две години от образуването на производството; дисциплинарният състав на ВСС трябва да вземе решение в срок от две години от окончателните заявления.

⁷⁴ Дисциплинарен състав на ВСС в Италия.

От прегледа на всички описани производства се вижда, че общите етапи на дисциплинарното разследване са следните: писмено оформяне на производството по разследване и фаза на уведомяване, фаза на разследване и търсене на доказателствени средства, фаза на оформяне на заключенията, фаза на предаване на компетентния орган, фаза на изслушване и решение на компетентния орган, фаза на обжалване.

В Албания след получаване на жалба или когато Висшият инспектор на правосъдието (ВИП) провежда дисциплинарно разследване по собствена инициатива⁷⁵, той представя доклад от разследването, придружен от следственото дело, в който предлага дисциплинарна мярка, която може да бъде от „поверително становище“ до дисциплинарно уволнение.

По време на дисциплинарното разследване ВИП събира информация от различни органи, от жалбоподателя и от магистрата, за да събере доказателства за дисциплинарно нарушение. Той призовава свидетели и събира данни, документи и доказателства от съда, прокуратурата, публични институции или частни субекти и предприема необходимите дейности за разследване. Разпитва магистрата, свидетелите или лицата, които са важни за разследването.

В края на разследването той изготвя доклад за разследването, съдържащ правен анализ на приетите факти в подкрепа на наличието или липсата на дисциплинарно нарушение. След това докладът се изпраща на Висшия съдебен съвет или на Висшия съвет на прокуратурата.

В **Испания** дисциплинарното производство започва с решение, описващо фактите, и предварителна оценка, в която се изброяват евентуалните нарушения, които могат да бъдат вменени на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице.

След това започва фаза на разследване, по време на която организаторът на дисциплинарната дейност търси необходимите доказателства и предприема бързи процесуални действия за установяване и проверка на фактите и отговорностите, които могат да бъдат санкционирани. Прокуратурата и заинтересованата страна участват в тази фаза, като привлеченото към отговорност лице може да бъде подпомагано от адвокат от началото на производството.

С оглед на доказателствата и извършените действия, когато е целесъобразно, организаторът на дисциплинарната дейност изготвя предложение за дисциплинарно наказание, в което подробно се излагат фактите, въз основа на които може да се търси дисциплинарна отговорност, като се посочват, когато е уместно, предполагаемото нарушение и приложимите наказания.

Дисциплинарно отговорното лице се уведомява за предложението за дисциплинарно наказание и може да отговори в срок от осем дни, като представи всички доказателства, които счита за подходящи за защита на своите права, чиято уместност се преценява от разследващия служител.

След изтичането на осемдневния срок, със или без отговор от страна на ответника, организаторът на дисциплинарната дейност, след като изслуша прокурора⁷⁶, прави предложение за решение, като установява точно доказаните факти, доказателствените средства и ги квалифицира правно, за да определи дисциплинарното нарушение, като посочва санкцията, която смята за подходяща, количествено определена в съответствие с критерия за пропорционалност.

⁷⁵ Въз основа на съществени данни от надеждни източници, които показват, че съществува основателно подозрение, че е възможно да са извършени дисциплинарни нарушения.

⁷⁶ Страна по всички дисциплинарни производства за тежки и много тежки нарушения, която издава необвързващ доклад, в който фактите са квалифицирани от дисциплинарна гледна точка.

Предложеното решение се съобщава на заинтересованата страна, която разполага с осем дни, за да изложи доводите си. След изтичането на този срок производството се препраща на компетентния орган⁷⁷ за постановяване на решение.

Продължителността на дисциплинарното производство не може да надвишава една година.

В решението за прекратяване на дисциплинарното производство се посочват мотивите, на които същото се основава, и не може да включва факти, различни от тези, на които се основава предложеното решение, без да се засяга различната им правна преценка, при условие че те не са по-сериозни. Компетентните органи могат да върнат делото на организатора на дисциплинарната дейност, за да се включат други факти в предложението, да се довърши разследването или да се представи на заинтересованото лице предложение за решение, включващо по-сериозна правна квалификация.

Решението се съобщава на заинтересованата страна и на прокуратурата, като и двете страни могат да обжалват. Решението се съобщава и на всеки жалбоподател, който може да го обжалва само по административен път, ако е необходимо.

Асоциациите на съдиите и магистратите също имат право да подават административни жалби от името на своите членове, при условие че са упълномощени от тях.

Решението за налагане на санкция подлежи на изпълнение след изчерпване на всички извънсъдебни административни средства за защита, дори ако е подадена спорна административна жалба, освен ако Съдът не се съгласи да спре изпълнението му като предпазна мярка по искане на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице.

В **Румъния** директорът на компетентната служба и главният инспектор дават консултативно становище относно решението за образуване на дисциплинарно производство. Отрицателното становище не възпрепятства компетентния орган да вземе решение за продължаване на дисциплинарното производство.

Дисциплинарното производство се провежда от инспекторите, които са го разпоредили, след проверка на риска от компрометиране на безпристрастността, както и при други обективни обстоятелства⁷⁸.

Дисциплинарното производство трябва да се проведе не по-късно от 60 дни от датата на заповедта, с удължаване с не повече от 30 дни, ако това е обосновано.

По време на дисциплинарното производство инспекторът събира доказателствата, които сметне за необходими, включително проверката на средствата за защитата, представени от съответния магистрат.

В срок от 10 дни от датата на приключване на производството инспекторът се произнася с решение по допустимостта на жалбата, образуването на дисциплинарно производство и уведомяването на компетентния състав на Висшия съдебен съвет или отхвърлянето на жалбата, ако не са изпълнени условията за предприемане на дисциплинарни мерки.

Тези решения се изпращат на главния инспектор, който може да потвърди решението на инспектора или да разпореди, ако е необходимо, с мотивирано решение, допускане или прекратяване на дисциплинарното производство.

⁷⁷ Дисциплинарната комисия за тежки и много тежки нарушения или пленарното общо събрание на Генералния съвет на съдебната власт, ако се предлага дисциплинарно уволнение. Когато този орган счита, че е подходящо наказание, което е по-тежко от тези, които попадат в неговата компетентност, той представя процедурата, заедно със своето предложение, на компетентния орган.

⁷⁸ Невъзможност за изпълнение на задълженията за най-малко 20 дни; мотивирано искане от инспектора; временно отстраняване от длъжност; конфликт на интереси; по искане на заинтересованото лице или на инспектора, когато с оглед на качеството на засегнатото лице безпристрастността на инспектора може да бъде засегната.

След това решенията за допускане на жалбата се представят на вниманието на компетентния състав на Висшия съдебен съвет.

Заедно с взетите от Инспектората решения делото от проверката на Инспектората се предава на ВСС, като се уведомява за това засегнатия магистрат.

Решенията за отхвърляне на жалба се съобщават на лицето, което е подало уведомлението, на съответния магистрат и, когато е уместно, на институциите, които са сезирали инспектората. Предвидено е средство за правна защита пред Апелативния съд в Букурещ и след това пред Висшия касационен съд.

В **Португалия** дисциплинарното производство се състои от четири етапа: разследване, защита, доклад, публичното изслушване и решение. То трябва да приключи в рамките на 60 дни.

Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице може да поиска от разследващия служител да потърси доказателства, които смята за важни за установяване на истината. Разследващият служител може да отхвърли това искане, ако представените доказателства изглеждат достатъчни.

Ако разследващият служител счита, че фактите, представляващи дисциплинарно нарушение или налагащи привличането на отговорността на ответника, не са установени в достатъчна степен или че давността е изтекла, той трябва в срок от 10 дни да направи предложение за прекратяване, по което ВСС се произнася и уведомява ответника.

Ако се установи дисциплинарно нарушение, в срок от 10 дни разследващият служител трябва да представи обвинителен акт, в който подробно се описват нарушенията, обстоятелствата, при които са извършени, утежняващите или смекчаващите вината обстоятелства и се посочват приложимите правни разпоредби и наказания.

След приключване на разследването разследващият служител изготвя в срок от 15 дни доклад, съдържащ фактите, които счита за доказани, тяхната квалификация и приложимата санкция, като този доклад представлява предложението за решение, което да бъде взето от Висшия съдебен съвет.

Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице може да поиска публично изслушване, за да изложи защитната си теза. Публичното изслушване се председателства от председателя на ВСС или от заместник-председателя, който го представлява. В него участват членовете на дисциплинарното отделение и разследващият служител в присъствието на привлеченото към отговорност лице и на неговия защитник или представител.

В решението си ВСС излага установените факти, вменяването на отговорността за тях и се произнася относно санкцията.

В **България** компетентната колегия на Висшия съдебен съвет образува дисциплинарно производство въз основа на предложение, получено от компетентните лица и органи.

Когато в хода на дисциплинарно производство, образувано от административен ръководител на съд или прокуратура, се установи, че следва да се наложи дисциплинарно наказание, по-тежко от „забележка“, административният ръководител прави мотивирано предложение до съответната колегия на ВСС.

При образуване на дисциплинарно производство компетентната колегия на Висшия съдебен съвет определя измежду своите членове, въз основа на принципа на случайния подбор⁷⁹, дисциплинарен състав от трима членове и председател на състава, който е и докладчик.

Членовете по право на Висшия съдебен съвет (представляващият ВСС, председателите на ВАС и ВКС и главният прокурор) не могат да бъдат членове на дисциплинарен състав.

Председателят на дисциплинарния състав насрочва заседание в 7-дневен срок от образуването на дисциплинарното производство. Предложението за наказание и свързаните с него писмени доказателства се изпращат на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице. В 7-дневен срок от получаване на съобщението привлеченото към дисциплинарна отговорност лице има право да направи писмени възражения и да посочи доказателства.

Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице и вносителят на предложението се уведомяват за заседанието на дисциплинарния състав. След образуването на дисциплинарното производство вносителят на предложението не може да оттегли предложението си.

Заседанията на дисциплинарния състав се провеждат при закрити врати. Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице има право да бъде представявано и подпомагано от адвокат или от друг съдия, прокурор или следовател, определен от него. Дисциплинарният орган изяснява фактите и обстоятелствата по извършеното нарушение, като може да събира гласни, писмени и веществени доказателства, включително чрез делегиран свой член, както и да изслушва вещи лица по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Вносителят на предложението или неговият представител, привлеченото към дисциплинарна отговорност лице и неговият защитник могат да бъдат изслушани от дисциплинарния състав.

В 14-дневен срок от последното заседание дисциплинарният състав приема решение с мнозинство повече от половината от членовете си, в което излага фактите, които трябва да се докажат, изразява становище относно обстоятелствата и правното основание за дисциплинарното наказание и предлага вида и размера на наказанието.

В срок от три дни от приемането на решението дисциплинарният състав го представя за разглеждане от председателя на съответната колегия на ВСС, който трябва да разгледа предложението на дисциплинарния състав в срок от 30 дни от внасянето му.

Съответната колегия на ВСС може да наложи или отхвърли наказанието, предложено от дисциплинарния състав. Когато отхвърли предложението на дисциплинарния състав, колегията може да наложи по-леко или по-тежко наказание.

В последния случай привлеченото към дисциплинарна отговорност лице се уведомява за предложението за налагане на по-тежко наказание и има възможност да бъде изслушано или да даде писмени обяснения.

Мотивираното решение на съответната колегия на ВСС се приема с мнозинство от най-малко осем гласа за съдийската колегия и най-малко шест гласа за прокурорската колегия. То се съобщава незабавно на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице и на вносителя на предложението по реда на Административнопроцесуалния кодекс.⁸⁰

⁷⁹ Докато броят на избраните членове на съответната колегия не бъде изчерпан, тези, които са участвали в дисциплинарен състав, не участват в процеса на подбор за формиране на следващи дисциплинарни състави.

⁸⁰ Дисциплинарното наказание се счита за наложено от деня, в който привлеченото към дисциплинарна отговорност лице е уведомено за решението на съответната колегия на Висшия съдебен съвет или от деня, на връчване на заповедта на административния ръководител. Решението и заповедта могат да бъдат обжалвани в 14-дневен срок пред

Решението може да бъде обжалвано пред Върховния административен съд в рамките на 14-дневен срок от съобщаването му.

Във **Франция** съставът за административно разследване, конституиран от ръководителя на ГСИ, разполага с общи правомощия за разследване, проверка и контрол по отношение на всички органи, дирекции, структури и отдели на Министерството на правосъдието, съдилищата, с изключение на Касационния съд. В резултат на това те имат свободен достъп до тях, като същите, освен това, трябва да им съдействат и да им предоставят всички необходими доказателства, информация, документи, веществени доказателства и данни. Те могат да свикват и изслушват всяко лице от тези различни съдилища и структури.

Процедурата включва изготвяне на рамков документ на разследването, изготвяне на график на работата, информиране на прекия ръководител на служителя и на съответния служител, изготвяне на опис на документите и изготвяне на копия от тях, уведомяване на съответния служител за писмото за възлагане на разследването, съставяне на подготвителната документацията за разследването⁸¹, материална организация на разследването, пътуването на състава, изслушването и съставянето на протокол, изслушване на служителя, подготвяне на копие от следственото дело и опис на документите.

По време на дисциплинарното производство магистратът или неговият представител имат достъп до преписката. Когато магистратът е уведомен за образуването на дисциплинарно производство, той има право да направи писмени възражения в определения срок, да участва в изслушването, да призове свидетели, да представи документи и да се ползва от защитник.

Главният съдебен инспекторат изготвя доклад, съдържащ анализ на фактите, представени му в контекста на писмото за възлагане на разследването, и го изпраща на министъра на правосъдието, който решава какви действия да се предприемат по-нататък.

Ако министърът реши да привлече към дисциплинарна отговорност магистрата, се образува дисциплинарно производство пред Висшия съдебен съвет (ВСС), който назначава съдия докладчик (който ще проведе дисциплинарно разследване, ако административното разследване на Главния съдебен инспекторат не е достатъчно). Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице ще бъде призовано на дисциплинарно изслушване, което ще се проведе при закрити врата и по време на което подведното под отговорност лице може да се ползва от защита. Решението се публикува и може да бъде обжалвано пред административните съдилища.

В **Италия** в резултат на възложените от министъра проверки се образува предварителна дисциплинарна фаза, по време на която обикновено се извършват предварителни проверки. В края на този етап Главният инспекторат прави своите предложения за прекратяване на делото или за предприемане на дисциплинарни мерки. Когато министърът прецени, че има деяния, които следва да бъдат санкционирани с дисциплинарно наказание, той отправя искане до Върховна касационна прокуратура за образуване на дисциплинарно производство.

Ако такова предложение вече е било направено от Върховна касационна прокуратура, министърът може да поиска в обхвата на дисциплинарното производство да се включат и други факти. Ако предложението е било направено от министъра, Върховна касационна прокуратура може да включи в обхвата на производството и други факти.

тричленен състав на ВАС. Решението на тричленния състав на ВАС може да бъде обжалвано на касационна инстанция пред петчленен състав на ВАС в 14-дневен срок от връчването му. Решението на петчленния състав е окончателно.

⁸¹ Достъп до административното дело на служителя, събиране на документни доказателства.

Върховна касационна прокуратура образува предварително разследване по реда на Наказателно-процесуалния кодекс, доколкото този ред е съвместим с разследването, с изключение упражняването на принудителни правомощия по отношение на обвиняемия, информираните лица или свидетели на фактите, вещите лица и устните преводачи.

Главният прокурор може да поиска да му бъдат предоставени поверителни документи в рамките на разследването, предоставянето на които не може да му бъде отказано.

Главният прокурор може да се противопостави на прилагането към делото на нови факти, възникнали в хода на разследването, дори ако искането за прилагането им да идва от министъра на правосъдието, без да се засягат правомощията на прокурора.

След приключване на предварителното разследване Главният прокурор изготвя заключението си и изпраща преписката по делото на дисциплинарния състав на Висшия съдебен съвет, като уведомява привлеченото към дисциплинарна отговорност лице, което може да я разгледа в секретариата на състава и да направи копие от нея.

Ако Главният прокурор желае да продължи производството, той повдига обвинение и иска от председателя на дисциплинарния състав да определи датата за изслушването и съответно да уведоми министъра на правосъдието. Ако образуването на производството е по инициатива на министъра, същият може да поиска от прокуратурата да бъдат добавени обвинения.

Председателят на дисциплинарния състав определя със заповед датата на изслушването, като уведомява свидетелите и вещите лица. Тази дата се съобщава най-малко десет дни преди определената датата на изслушването, на главния прокурор, на привлечения към отговорност магистрат и на неговия адвокат, ако той вече е назначил такъв, както и на министъра на правосъдието, когато той е иницирал дисциплинарното производство или е направил искане за разширяване или изменение на обхвата на обвинението, като същият може да упражни правото си да присъстват на изслушването, като възложи на съдия от Инспектората да го представлява.

Ако главният прокурор прецени, че е необходимо да се прекрати производството, той отправя мотивирано искане до дисциплинарния състав да постанови, че няма нужда от дисциплинарно преследване, като уведоми министъра на правосъдието, ако същият е иницирал дисциплинарното производство или е поискал включването на нови факти в обвинението, и като му изпрати копие от документа.

В срок от 10 дни министърът на правосъдието може да поиска препис от преписката по производството и в срок от двадесет дни от получаването му да поиска от председателя на дисциплинарния състав да определи датата на изслушването, като повдигне обвиненията.

Министърът на правосъдието може да упражни правото си да присъства на изслушването, като възложи на магистрат от Инспектората да го представлява.

Дисциплинарният състав се произнася само в присъствието на заинтересованите страни по искането за прекратяване на производството. Ако молбата бъде уважена, производството се прекратява. Ако искането бъде отхвърлено, прокурорът предявява обвинението и внася искане до председателя на дисциплинарния състав за определяне на дата за изслушване.

При наличието на правни условия може да бъде отправено искане за налагането на обезпечителни мерки (временно отстраняване от длъжност и спиране на заплатата, преместване) до дисциплинарния състав на ВСС, който се произнася.

Изслушването пред дисциплинарния състав на ВСС е публично, но може да бъде разпоредено да се проведе при закрити врата, ако е необходимо да се защити доверието в съдебната система, като се вземат предвид твърдените факти и длъжността, изпълнявана от привлеченото към отговорност лице, или за да се защитят правата на трети лица.

Главният прокурор или неговият заместник изпълняват функцията на прокурор. Един от членовете на дисциплинарния състав докладва.

Съставът може да вземе решение за служебно събиране на всякакви полезни доказателства, да разпреди или да разреши четенето на доклади на Генералния инспекторат на Министерството на правосъдието, на съдебните съвети и на ръководителите на служби, да разпреди или да разреши четенето на документи от лични дела и доказателства, придобити в хода на разследването, както и да разреши представянето на документи от прокурора, от привлеченото към отговорност лице и от представителя на министъра на правосъдието.

Дисциплинарната колегия на Висшия съдебен съвет се произнася незабавно. Привлеченото към дисциплинарна отговорност лице, министърът на правосъдието и прокурорът могат да обжалват решението на съда пред обединените граждански отделения на Касационния съд при условията и по реда, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс. Станалото неотменимо решение може във всеки случай да бъде преразгледано.

Производството пред обединените граждански отделения на Касационния съд е по реда на Гражданския процесуален кодекс.

Препоръка №2: Определяне на принципи и обща процесуална рамка за дисциплинарни разследвания, които са съвместими с националното законодателство на различните държави членки.

2.5 Приемане на жалби от граждани

Процедурата за приемане на жалби от физически лица съществува във всички държави, но невинаги се прилага от националната служба за съдебна инспекция.

В **Румъния, Албания и България** Инспекторатът може да бъде сезиран от всяко заинтересовано лице.

В **Италия** жалби могат да се подават до главния инспекторат, кабинета на министъра на правосъдието или до главния прокурор към Касационния съд; главният инспекторат може обаче да извършва предварителни проверки, само ако това правомощие му бъде възложено от министъра на правосъдието. Първоначалното разглеждане на жалбите се извършва в министерството на правосъдието. Ако министърът на правосъдието разпреди да бъде образувано дисциплинарно производство, главният прокурор към Върховна касационна прокуратура провежда задължително предварителното разследване, въпреки че неговите решения могат да бъдат отменени от министъра, който въз основа на становището на Генералния инспекторат може да разпреди продължаването на дисциплинарното производство пред дисциплинарния състав на ВСС.

В **Белгия** гражданите могат да сезират Висшия съдебен съвет, но също така и директно прокуратурата или съда.

В **Португалия** гражданите сезират директно Висшия съдебен съвет.

Във **Франция** Висшият съдебен съвет може да бъде сезиран от гражданите (пряко сезиране от 2008 г. насам). Въведена е система за предварително разглеждане за допустимост на жалбите. Комисиите за допускане на жалбите се състоят от двама магистрати и от две външни лица, назначавани всяка година от председателя на състава.

Когато комисията за допускане на жалбите обяви жалбата за допустима, тя уведомява за това обвинявания магистрат и отправя искане до първия председател на Апелативния съд или до главния прокурор към съда, където упражнява дейността си обвиняваният магистрат, за обяснения и за предоставяне на цялата необходима информация. Ръководителят на съответния съд отправя искане до обвинявания магистрат за представяне на обяснения. В срок от два месеца от подаването на жалбата той изпраща цялата събрана информация и обясненията до ВСС, както и до пазителя на печата, министър на правосъдието. Комисията за допускане на жалби може да изслуша обвинявания магистрат и, когато е уместно, гражданина, който е подал жалбата. Когато счита, че има вероятност деянията да бъдат квалифицирани като дисциплинарни, комисията за допускане на жалби препраща жалбата за разглеждане от дисциплинарния състав на съдийската колегия или до съответния дисциплинарен състав на прокурорската колегия на ВСС. Засегнатият от жалбата магистрат, вносителят на жалбата, административният ръководител на съда и пазителят на печата - министър на правосъдието, се уведомяват за отхвърлянето на жалбата или за образуването на дисциплинарно производство. Решението за отхвърляне не подлежи на обжалване.

В **Испания**, всяко лице, което има законен интерес, може да подаде жалба до организатора на дисциплинарната дейност, като анонимни жалби не са възможни. Отделът за съдействие на гражданите (UAC) към Генералния съвет на съдебната власт отговаря за разглеждането на тези жалби. Жалби се приемат и от висшите съдии на първоинстанционните съдилища, от председателите на апелативните и наказателните апелативни съдилища и от председателите на върховните съдилища.

Във всички разглеждани страни не се допускат анонимни жалби.

3. Достъп до работа в службите за съдебна инспекция и предлагане на техническо сътрудничество

3.1 Процеси на подбор

Във всяка държава се въвежда процес на подбор, за да се гарантира способността на членовете на тези служби да изпълняват задълженията си. В повечето държави инспекторите се назначават чрез конкурс или избор, какъвто е случаят в **България** и **Румъния**, въз основа на високи професионални и морални качества, както и известен юридически стаж в съдебната система или заслуги, като стажът е условие за назначаване в специфични органи на съдебната система, а в някои случаи и доказан професионален опит в преподаването, като например в **Белгия** или **Албания**, където се изисква много висока оценка на професионалната дейност на заеманата длъжност. В специфичния случай на **Испания** тя се отнася и до професионалния профил на длъжността и до познанията в областта на проверката и контрола на работата на органите на съдебната система и инспекционните дейности и посещения.

3.2 Органи, отговарящи за обучението на инспекторите

Специфично обучение за инспектори е достъпно само в следните области:

- В **България** Инспекторатът към Висшия съдебен съвет организира различни дейности за обучение на инспектори, експерти и служители от общата администрация. Освен това всяка година се организират обучителни семинари за инспектори и експерти по различни теми, като например практиката на съдилищата, прокуратурите и следствените служби, прилагането на действащото

законодателство, дисциплинарната практика на Върховния административен съд и др.

- Във **Франция** Националното училище за магистрати (École nationale de la magistrature) включва курсове в програмата си за обучение на ръководни служители, предназначени за широк кръг от магистрати, както и за представители на други органи на Министерството на правосъдието. Освен това на новоназначените инспектори се предлага 10-дневен курс на обучение, който има за цел да ги запознае подробно с различните видове задачи, които могат да изпълняват, както и с въпросите, свързани с реформата на висшата държавна служба, която доведе до значителни промени в инспекторатите на различните министерства.

В голям брой държави обаче съществуват различни системи за вътрешно обучение, организирано от самите инспекционни служби, например чрез периодични опреснителни обучения за преквалификация (**Белгия**), семинари, посветени на различните правомощия на ВСС, както и на прилагането на действащото законодателство (**България**), насоки от квалифицирани колеги, както за изготвянето на първите доклади, така и за първите инспекционни посещения, и непрекъснати наставления от страна на останалата част от организацията, за да се осигури бързо и ефективно приспособяване на новия служител към средата и работата. **Испания** е предвидила участие в други дейности за обучение, организирани от самата инспекционна служба, вътрешни ресурси за обучение на новопостъпили служители, а **Франция** ги предвижда за всички членове на инспектората, за да отговори на специфичните образователни потребности на своите членове. **Италия** и **Португалия** редовно организират обучителни срещи между инспекторите.

3.3 Обучение по инспекционни професии

Съдебните инспектори получават продължаващо професионално обучение в областта на правото чрез органите, отговарящи за обучението или подготовката на съдиите⁸².

Албания, Белгия, Испания, Португалия и Румъния посочват, че в тяхната страна не се планират специфични обучителни дейности за служителите на инспектората, за разлика от **България** и **Франция**, които отбелязват, че се планират специални курсове за обучение.

Белгия⁸³, **България, Испания и Франция** предоставят специално обучение на служителите на службите си за съдебна инспекция.

В **Албания**, инспекторите трябва да участват в курсове за професионално обучение, организирани на децентрализирано равнище. **Испания** счита, че обучението на инспекторите е доброволно, освен ако не включва придобиване на знания, които са от съществено значение за изпълнението на професионалната дейност, като например познаване и работа със системи за

⁸² Тези програми за обучение се организират и изпълняват от :

- Училището за магистрати в **Албания**; структурите, определени **ad hoc** въз основа на потребностите от обучение и на съществуващото предлагане на обучение в **Белгия**;
- Националният институт на правосъдието и Инспекторатът към Висшия съдебен съвет в **България**, Съдебното училище към Генералния съвет на съдебната власт в **Испания**;
- Националният институт за магистрати в **Румъния**;
- Националното училище за магистрати, Националното училище за съдебна администрация, Националното училище за съдебна защита на младежта, Националното училище за затворническа администрация, публичните административни институции към Министерството на правосъдието във **Франция**;
- Националното училище за магистрати в **Италия** и
- Център за съдебни изследвания в **Португалия**

⁸³ В **Белгия** това обучение е свързано с оценката на работата на инспекторите.

управление на процедури. **България** периодично организира обучителни семинари по теми, свързани със специфичната дейност на ИВСС. В **Белгия** например някои служители притежават сертификати по вътрешен контрол, продължаването на валидността на които изисква периодичното полагане на изпит за актуализация, който в този контекст представлява задължително продължаващо обучение.

От 2021 г. насам във **Франция** на новоназначените се предлага специален курс на обучение⁸⁴. Ако това не е курс за предварително обучение, той се организира всяка година веднага след встъпването в длъжност.

3.4 Техническо сътрудничество

Всеки национален инспекционен орган развива международна дейност, заедно с други инспекционни служби, мрежи или международни организации, двустранно или като част от дейностите на ЕВССИ.

Някои от инспекционните служби са възприели като подход сътрудничество с други органи, извършващи инспекционни дейности на европейско и международно равнище, като редовно участват в международни прояви за информиране и предоставяне на съвети на други държави по въпроси, свързани с подобряването на правосъдието и контрола на работата на съдебните органи. По този начин Испания участва в много международни проекти, в които представя модела на работа на **испанската** инспекционна служба в много страни⁸⁵.

Инспекторите редовно предоставят техническа помощ за подобряване на оценката на работата на съдиите и прокурорите и в момента участват в XXI-та работна група на Иbero-американската среща на върха. Този подход е гъвкав и дава възможност за по-активно участие на всички членове на Инспектората. Подобен подход е възприет и в Албания съвместно с Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (CEPEJ), където предоставеното обучение е осъществено в рамките на сътрудничеството за обмен и укрепване на професионалния капацитет⁸⁶. В сътрудничество с международни партньори бяха разработени редица курсове за обучение по общите аспекти на дисциплинарната дейност с цел повишаване на капацитета на инспекторите.

Изготвените по този начин програми за обучение могат да бъдат използвани и от други членове на мрежата или в по-широк план да послужат като основа за създаване на предложение за техническо сътрудничество за държавите, които желаят да участват в него. Нито едно училище за обучение в областта на правосъдието не предлага обучение, посветено специално на професията на инспектора. На международно равнище европейски и международни институции предлагат програми за обучение и усъвършенстване на уменията на магистратите, но не съществуват програми, които да са достатъчно специализирани и подходящи за дейността на инспекторатите. Това показва интереса, който ЕМССИ би имал да се направи оценка на необходимостта от техническо сътрудничество с оглед изготвянето на съвместно предлагане на помощ на страните, които поискат такава.

⁸⁴ Този 10-дневен курс на обучение има за цел да им представи задълбочено различните видове потенциални дейности, както и предизвикателствата на реформата на висшата държавна администрация, която има сериозно отражение върху работата на инспекционните служби на различните министерства.

⁸⁵ Албания, Аржентина, Белгия, България, Китай, Франция, Германия, Грузия, Индонезия, Италия, Ливан, Мароко, Монголия, Оман, Перу, Полша, Румъния, Сърбия, Тунис, Украйна, страните от Южното Средиземноморие и др.

⁸⁶ Съдебни проверки, добри практики на европейските служби за съдебна инспекция.

Европейският съюз предлага международно обучение с участието на членове на службите за съдебна инспекция⁸⁷.

България е организираща еднократно целенасочено обучение за инспектори и служители на Инспектората като част от проект за подобряване на капацитета на Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИБСС), финансиран от Службата на Европейската комисия за подкрепа на структурните реформи (SPSR) и отдела за правно сътрудничество, Генерална дирекция „Върховенство на закона и права на човека“, Съвет на Европа, с участието на международни експерти и лектори от **Испания, Португалия, Франция и Италия**.

Тези проекти обаче са с конкретна насоченост, еднократни, заявяват се предварително и са по-трудни за изпълнение поради сложността на процедурата за отпускане на средства, която може да отнеме повече от година, и имат ограничен срок за провеждане на обучението.

Инспекционните служби на **Франция, България, Италия, Румъния, Португалия и Белгия** не са участвали в международни специализирани курсове за обучение и не са се възползвали от възможностите, предлагани от международните партньорства.

Всички инспекционни служби, които членуват в ЕМССИ, установяват един и същ вид трудности/препятствания, свързани с организирането на съвместно сътрудничество между инспекционните служби и европейските и международни партньорства за международно обучение на инспектори и служители на инспекторатите, като се има предвид, че преодоляването им е от съществено значение за тяхното постигане.

Въпросите, които службите за съдебна инспекция отправят и считат, че е необходимо да бъдат разрешени при създаването и осъществяването на такива международни дейности и обучения, са следните:

- установяване на потребностите от обучение и подбор на темите на обучението в съответствие с компетентността и задълженията на съответните инспектори и служители (съдии, прокурори, следователи и др.);
- преодоляване на езиковата бариера и поемане на разходите за устен и писмен превод;
- намиране на гъвкави механизми за осигуряване на инспектори, които да се посветят на тази работа;
- планиране на провеждането на обучителните дейности и мястото, където те се провеждат;
- определяне на методите на обучение, подбора на преподаватели, установяването, структурирането и развиването на обучителните ресурси;
- намиране на финансиране от фондове извън бюджета на инспекционните служби⁸⁸.

⁸⁷ TAIEХ (Програма за техническа помощ и обмен на информация на Европейската комисия), Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (СЕРЕJ), Програмата за укрепване на съдебната система в Албания (EURALIUS), Служба за подкрепа на структурните реформи, Европейска комисия, Служба за развитие, помощ и обучение на прокурори в чужбина (US OPDAT). TAIEХ, като инструмент на Европейската комисия за техническа помощ и обмен на информация, подпомага публичните администрации при сближаването и прилагането на законодателството на ЕС и улеснява обмена на най-добри практики в ЕС чрез семинари, експертни мисии и проучвателни посещения. Обикновено се планират, макар и в краткосрочен план, дейности, свързани с различни аспекти на правосъдието. Програмите TAIEХ се използват активно от Испания и Албания. Албания се възползва от програмите за обучение на Службата за развитие, помощ и обучение на прокурори в чужбина (US OPDAT, на Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (СЕРЕJ), на Програмата на ЕС за укрепване на съдебната система в Албания (EURALIUS V).

⁸⁸ Като източници на външно финансиране за курсове за обучение, семинари и конференции могат да бъдат идентифицирани и използвани средства, предоставени от фондовете на ЕС и ЕО, Комисията на Съвета на Европа за ефективност на правосъдието (СЕРЕJ), Програма за техническа помощ и обмен на информация на Европейската комисия (TAIEХ), ООН и от други международни институции като тези, от които съдебните инспекторати получават индивидуално финансиране. За тази цел е необходимо от страна на ЕМССИ да се търсят възможности, контакти и подходящо участие в процедурите на международни органи и организации.

Инспекционните служби единодушно изразяват интереса си за създаването и изпълнението на международни програми за обучение и съвместни дейности, които считат за необходими и значими от професионална гледна точка, по следните теми:

- Съпоставителна правна рамка за организацията и функциите на службите за съдебна инспекция в различните държави и националните предизвикателства, пред които са изправени службите за съдебна проверка, оценка и одит (**Испания, Франция, Италия**) ;
- Инспекционни дейности, различни видове проверки, методики за извършване на проверки, процедури, инструменти и стандарти. Установяване на най-добрите европейски практики при провеждането на проверки и въвеждането им с цел подобряване на ефективността на съдебната система (**България, Франция, Испания, Румъния, Албания, Италия**);
- Анализ и оценка на дейността на магистратите, етични стандарти. Дисциплинарни практики в страните от ЕС (**Албания, България**);
- Организация и функциониране на правораздаването в различните държави, обща перспектива (**Испания, Франция**);
- Европейска координация на оценяването на обществените политики (**Франция**).

Препоръка №3 Разработване на общо предложение за техническо сътрудничество.

Всички държави (**Испания, Албания, Франция, Италия, България, Португалия, Румъния, Белгия**) изразиха своята подкрепа и желание да участват в съвместни проекти за международно сътрудничество за обучение на членове на службите за съдебна инспекция, както и необходимостта от получаване на специално финансиране за международни дейности, проекти и програми за обучение на мрежата (ЕМССИ).

Членовете на Европейската мрежа на службите за съдебна инспекция смятат, че възможностите за провеждане на различни форми на съвместни дейности са много полезни:

- организиране на стажове, включващи участие в работата на инспекторатите в приемащата държава;
- насърчаване на съвместни посещения в рамките на проверки;
- организиране на международни събития за популяризиране на визията, ценностите и етичните принципи, които служат като референтен модел за членовете на ЕМССИ;
- обмен на идеи и методи на работа;
- организиране на семинари или стажове;
- провеждане на изследвания.

Препоръка №4 Организиране на регионални конференции за инспекторатите с цел подобряване на развитието и популяризирането на дейностите на ЕМССИ.

Вж. по-долу.

Съпоставително изследване на службите за съдебна инспекция на държавите членки на Европейската мрежа на службите за съдебна инспекция

4. КОМУНИКАЦИЯ НА СЛУЖБИТЕ ЗА СЪДЕБНА ИНСПЕКЦИЯ

4.1 Организация на комуникационната дейност на службите за съдебна инспекция

С изключение на Румъния, всички инспекторати разполагат със служба за вътрешна комуникация, която разполага с електронна поща, интернет, информационен бюлетин или списание.

С изключение на **Италия**, всички инспекторати имат служба за комуникация, която обикновено се състои от едно лице, три лица в **Румъния и Португалия**, и четири човека в комуникационната служба на ВСС в **Белгия**.

Службата за комуникации, където съществува, обикновено е към ръководителя на инспекционната служба или към по-висшестоящия орган (**Испания, Португалия**). В **България** един служител отговаря за комуникациите на ИВСС в рамките на дирекция „Правно обслужване, връзки с обществеността и човешки ресурси“.

С изключение на държавите със собствен бюджет (**Албания, България, Румъния**), когато е необходимо, финансирането на дадена дейност се осигурява или от референтна комуникационна структура, или от общия бюджет на инспекцията.

Що се отнася до **външната комуникация**, всяка страна има специално лице за контакт, което организира комуникацията с министерството, на чието подчинение е.

4.2 Публикуване на доклади от проверки и инструменти за разпространение

Албания, Белгия и Португалия превеждат комуникацията си в **социалните мрежи**. Разпространението на докладите от проверките се определя от действащите закони във всяка страна.

Албания е единствената страна с независим публичен Интернет сайт, където се отразяват всички дейности на Висшия инспектор на правосъдието, като това изглежда е най-успешното решение по отношение на външната комуникация, със специално място и пряк и постоянен активен контакт с пресата. Съветничката по комуникациите на Висшия инспектор на правосъдието изпълнява функциите и на негов „говорител“. Тя е създала група в WhatsApp със списък на акредитирани журналисти.

По този начин се организират връзките с пресата и почти непрекъснато се предоставя информация, свързана с провеждането на дисциплинарните производства. Веднага след предаването на разследването, на акредитираните журналисти се предоставя кратък обобщен информационен преглед в съответствие с европейските стандарти на Съвета на Европа. Когато дисциплинарните производства се образуват пред съветите на съдебната власт или прокуратурата, заседанията са публични. След това всеки окончателен доклад от проверката се публикува на официалния Интернет сайт на Висшия инспектор на правосъдието. По същия начин на Интернет сайта се публикуват съобщения за пресата, свързани с решенията, взети от съдебните съвети в резултат на дисциплинарното производство, образувано от Висшия инспектор на правосъдието.

<https://ild.al/en/2023/01/31/hpc-accepts-hij-request-for-the-dismissal-of-magistrate-e-k/>

Белгия публикува всички свои доклади: 10 до 20 годишно. С изключение на докладите за проверка на почтеността, **България** също публикува всички свои доклади - между 80 и 100 годишно.

Румъния публикува всички доклади от проверките, след като са били одобрени от Висшия съдебен съвет.

Във **Франция** министърът на правосъдието, който е единственият възложител и получател на докладите, се произнася относно публикуването на всеки един от тях.

В **Италия** само за първоинстанционните съдебни служби (съдилища и прокуратури) докладът е структуриран по модел, който предвижда част за публикуване, тъй като тя не съдържа чувствителна информация. Тази „публична“ част се публикува на сайта на Министерството на правосъдието (www.giustizia.it).

Испания и Португалия не публикуват докладите от проверките си.

Препоръка №4 Утвърждаване на френския като работен език и насърчаване на многоезичието при комуникацията, като се дава приоритет на превода на всички езици на членовете на ЕМССИ.

Препоръка №5 Определяне на контактното лице за всяка държава, за да се създаде мрежа от служители по комуникация на ЕМССИ, и назначаване на служител по комуникациите в офиса на ЕМССИ, който да поддържа връзка с мрежата от служители по комуникация за контакт.

Препоръка №6 Възлагане на мрежата от служители по комуникацията за контакт да изготвят дематериализиран доклад за дейността, да актуализират документа за представяне на ЕМССИ на цифров носител, който всяка държава да преведе на своя език и да използва при комуникацията си на място.

Препоръка №7 Размисъл относно развитието на Интернет пространството и създаване на работна група за комуникация по социалните мрежи.